

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

4

PB

556

PB 556

4

HANDBOEKBINDERIJ
ASCO OMMEN
Tel. 05291 - 51122*

|| *Present-Exemplaar.* ||

DE EERSTE TRAP

VAN HET

TAALONDERWIJS,

DOOR

C. F. VAN DUYL,

Leeraar aan de Kweekschool voor onderwijzers
te Groningen.

VIERDE STUKJE.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1878.

B

66

73

147

P13
556

Dr. A. W. Alings, Rekenkunde, 2 deelen . . .	f 2,00
Dr. A. W. Alings, De wet o. h. middelb. onderw.	0,60
Dr. H. J. van Ankum, Standpunt der dierkunde	0,60
Asselyn's Werken, d. Dr. A. de Jager, 1e deel	3,60
Atlas der geheele aarde in 24 Kaarten . 2de druk	0,60
Atlas van Nederland v. lei en schrift . 3de druk	0,25
F. Lz. Berghuis, Water- en burgerl. bouwkk., afl. 1—5	12,00
Joh. Berghuis, Schelpjes, leesb. v. d. school. 3de druk	0,25
J. v. d. Berg—Stomp, Handb. v. vrouwel. handw.	1,90
Beschrijving der vruchtsoorten, 3 deelen . . .	2,25
3. B. ten Cate en A. Moens, Wet Lager Onderwijs 1	0,60
Mr. B. W. S. Boeles, Financiële regtsbetrekking	1,25
Mr. B. W. S. Boeles, Scheiding v. kerk en staat	0,75
Mr. B. W. S. Boeles, Stemregt van eigenërfden	1,90
Dr. I. L. de Boer, Photographieën te land en ter zee	1,90
F. Boerma, Begins. der Fransche taal . 3de druk	0,90
F. Boerma, Exercices de lecture	0,60
Bogaerts en Koenen, Woord. en uitdruk. 3de druk	1,25
Bogaerts en Koenen, Taal en Taalstudie	1,25
Mr. J. J. Bolman, Groot Schoolkaart van Drente	8,75
J. B. Bos, Leerboek d. aardrijkskunde. 3de druk	2,50
J. B. Bos, bekn. leerb. d. aardrijkskunde. 3de druk	1,25
J. B. Bos, School-Atl. d. Aarde, in 29 fol. kaarten	3,75
J. B. Bos, Atlas der geheele aarde, 1e afl. . .	0,60
J. B. Bos, Atlas voor de Volksschool met 40 kaarten en 43 platen . . 2e vermeerderde druk	1,—
J. B. Bos, Aardrijkskunde voor de volksschool	0,30
J. B. Bos, Nederland en zijne Overz. bezittingen	0,20
J. B. Bos, De plaats der aardrijkskunde . . .	0,40
J. B. Bos, platen voor Aardrijkskunde 2e druk	0,60
Mr. J. Ritzema Bos, Landbouwdierkunde 1—5 . .	6,25
L. C. Bosscha, Beschouwingen over spoorwegen.	0,90
L. Bouman, Opvoeding en onderwijs, 1e deel . .	3,00
L. Bouman, Beknopte Opvoedkunde	0,90
L. Bouman, Vorml. in de lagere school. 7de druk	1,00
L. Bouman, Vorml. in opg. en oefen. 2de druk	0,30
L. Bouman, Aansch. onderw., 12 pl. 3de druk	2,90
L. Bouman, Handl. b. h. aans. onderw. 3de druk	0,90
L. Bouman, Het gulden kinderboek, geill. . .	1,25
L. Bouman, 1e leesboekje . . . . . 13de druk	0,25
L. Bouman, 2e leesboekje . . . . . 13de druk	0,25
L. Bouman, 3e leesboekje . . . . . 13de druk	0,25
L. Bouman, 4e leesboekje . . . . . 5de druk	0,25
L. Bouman, 5e leesboekje . . . . . 5de druk	0,25

Aansch. leesonderwijs

H. Bouman, De Nederlandsche landhuishouding .	f 0,30
H. Bouman, Het schoolverb. en de arbeidersvraag	0,30
K. H. Bouman, Herfstvruchten, gedicht. en rijm.	1,00
L. Bouwman Jz., Goniometrie en vlakke Trigon.	0,90
L. Bouwman, Examen-opgaven v. Hoofdonderwijz.	0,40
L. Bouwman, Ex-opg. v. Hulpo. en Hulpo. wijzeressen	0,40
B. v. Bruggen, Stijloefeningen	0,75
C. M. Bremer, Wetten d. dir. belast. enz. 3 deelen	22,50
A. Br. van Eikema, Mijn eerste boekje. 4de druk	0,25
A. Br. van Eikema, Mijn tweede boekje. 3de druk	0,25
B. Brugsma, Schetsen uit het natuurl. 7de druk	0,30
F. C. Brugsma, Statist. Atlas d. Nederl. 3de druk	3,00
F. C. Brugsma, Atlas der Nederlanden. 6de druk	1,00
Bibliotheek van midden-nederl. letterk., afl. 1—22	33,00
Bijdragen t. geschiedenis en oudheidk., 10 dln.	39,00
Dr. v. Capelle en Ekker, Ned. Lat. woordenb. 2e ed.	9,75
S. Bl. t. Cate, Handl. wet lager onderw. 2de druk	0,90
S. Bl. ten Cate, De wet op het l. onderw. 2de druk	3,75
I. J. Bl. ten Cate, Het domicilie v. verstand .	1,60
Dr. L. Ali Cohen es, Openb. gezondheidsr., 2 dln.	12,50
Frans de Cort, Liederen.	1,90
Dr. Coster en Opwyrd, Pharm. Neerlandica, I, 1—5.	15,—
Dr. J. J. Cornelissen, Libellis Jocularis	0,75
Mr. Cremers, Aant. op de Ned. wetboeken 7 dln.	56,30
Mr. W. C. I. J. Cremers, Gemeentewet. 2de druk	3,75
Mr. W. C. I. J. Cremers, Wetg. o. h. notarisambt	1,90
De kleine Huisvriend, d. P. Louwerse, 12 deeltjes	6,50
De Nederlandsche werkman, d. W. Reinkingh. .	1,20
De wet op de burgerlijke pensioenen	0,15
Mr. G. Diephuis, N. Burg. regt, 9 dln. 2de druk	39,60
Mr. G. Diephuis, Ned. Burg. regt I—V	34,75
Mr. G. Diephuis, Handb. N. burg. regt, 3 dln. 2de druk	12,50
Mr. G. Diephuis, Handelsregt, 3 dln. 2de druk	12,50
Mr. G. Diephuis, De wet op het lager onderwijs	1,80
E. Drenth, Zakwoordenboekje der muziek . . .	0,75
J. A. v. Droogenbroeck, Zonnestr., geill. 4de druk	1,25
H. W. Dijken, Vlinders v. 't jonge volkje. 4de druk	0,25
H. W. Dijken, Woorden en zinnen, 7 stukjes .	0,45
Dittes—Wendel, Zielkunde en redeneerkunde .	1,25
J. Douwes, De wijsgeer J. F. L. Schröder . . .	3,00
J. Douwes, Een Storm in de Ned. Herv. kerk .	0,50
J. Douwes en Mr. H. O. Feith, N. kerkelijk wetboek	4,50
J. Douwes Rz. en J. v. d. Veen, Verstandig schrijven	0,25
C. F. van Duyl, Oefeningen in 't Nederl. 2de druk	0,50

C. F. van Duyl, Taalonderw. v. d. Volksk., 4 st. à / 0,20	D. Hoekzema, Gleanings fr. Engl. Poetry. 3de druk f 1,60
Dr. Engelbregt, Latijnsch woordenb. geb. 3de druk 9,75	D. Hoekzema, Matériaux biographiques. 2de druk 0,75
Mr. A. W. Engelen, Alg. gesch., 4 dln. 3de druk 13,10	K. Hofkamp, Vertelling. van een torenw. 6de druk 0,30
Mr. A. W. Engelen, Tijdsafels der alg. geschied. 1,25	K. Hofkamp, Klokjes, nieuwe vertell. 5de druk 0,25
Dr. v. d. Es, Grieksch woordenb., geb.. 3de druk 9,75	Hofkamp en Haarman, Schrijfcurfus, 2 st. 2de druk à 0,25
Dr. v. d. Es, Ned.-Grieksche woordenl. 3de druk 2,50	Mr. S. van Houten, Verhandeling over de waarde 1,60
Dr. v. d. Es, Grieksche antiquiteiten. 2de druk 2,00	Mr. S. van Houten, Over hoofdelijken omslag . 0,60
Dr. v. d. Es, Grieksche opstell., 4 st. 4de druk à 1,25	Mr. S. van Houten, Staathuisk. als wetenschap 0,40
Dr. v. d. Es, Gr. en Rom. letterkunde 2de druk 3,75	Dr. E. O. Houtsma, Schliemann's opgrav. te Mycenae 0,75
Dr. v. d. Es, Grieksche spraakkunst 3,75	Wilhelm von Humboldt, Lichtstralen, door Meijer 1,90
Mr. H. O. Feith, Het Groninger bekleme-regt 2 dln. 6,00	Dr. A. de Jager, Nieuwe taal- en letteroefeningen 1,00
Dr. C. M. Francken, Studie over taal- en letterk. 0,25	Dr. Jonckbloet, Nederl. letterk. 2 dln. 2de druk 12,50
Dr. C. M. Francken, De wet op het h. onderw. 0,50	Dr. Jonckbloet, Bekn. geschied. d. Nederl. letterk. 3,00
Dr. C. M. Francken, Gr. en Rom. letterkunde . 0,40	Dr. Jonckbloet, Beoefen. d. Nederl. letterkunde . 0,60
Dr. C. M. Francken, Oratio de civitate Atheniensi 0,60	Dr. Jonckbloet, Vanden Vos Reinarde 4,90
Dr. C. M. Francken, Prometheus en Pandora. . 0,50	Dr. Jonckbloet, Etude sur le roman de Renart 6,90
Dr. C. M. Francken, Plauti Aulularia 1,50	Dr. Jonckbloet, Gedenkb. d. Gr. Hoogeschool, geb. 10,90
O. Gleuns, Archief voor het kadaster, I 4,00	Mr. de Jongh en Oudeman, Handb. kantonn. 2de druk 4,75
Dr. W. Gleuns, Leerb. der meetkunde, 3de druk 1,25	Kaart der Nederlanden in 9 bladen . 3de druk 10,00
Dr. W. Gleuns, Beschouw. v. h. heelal. 2de druk 3,00	Dr. P. J. van Kerckhoff, Tegenw. toest. d. scheik.. 0,60
Dr. W. Gleuns, Rekenk. opgaven en oefeningen 0,50	Dr. P. J. v. Kerckhoff, Over chemische verbinding. 0,60
Dr. W. Gleuns, Wis- of sterrek. aardrijkskunde 0,75	Klassieken der Nederl. letterkunde, afl. 1—6. . 4,50
W. Gleuns Jr., Algebra, n. Fallisse en Graindorge 2,50	M. J. Koenen, Handl. b. h. rekenen op rekenraam 0,50
J. van Gilse, Vier preken 1,25	M. J. Koenen, Rekenboek der aanvangsklasse . 0,20
Th. Greidanus, Theorie der Rekenkunde 1,25	M. J. Koenen, Hoofdrekenen, 2de afdeeling . . 0,20
T. Greidanus, Rekenvoorstellen, 2 stukjes . . à 0,60	A. M. Kolléwijn, Gesch. d. Ned. bezitt. 2de druk 0,75
T. Greidanus, Antwoorden op de rekenvoorstellen 0,10	W. Kreling, Beginselen der meetkunde. 5de druk 1,75
v. Grieken, Burgerlijke bouwkunde, 3 deelen . . 25,00	W. Kreling, Meetkundige werkstukken 0,90
J. J. A. Goeverneur, Gedicht. en Rijmen 2de druk 1,90	L. Leopold, Uit Zuid Nederland 1,75
J. J. A. Goeverneur, 140 kinderliederen. 4de druk 1,25	L. Leopold, 1. Meiregen. . Serie A 7e druk 0,25
J. J. A. Goeverneur, Vijftig Kinderspelen . . . 0,50	L. Leopold, 2. Dauwdruppels „ A 10e druk 0,30
J. J. A. Goeverneur, de Keesiade 0,50	L. Leopold, 3. Sneeuwvlokken „ A 8e druk 0,25
J. J. A. Goeverneur, Fabelboek, 4 stukj. 7de druk à 0,25	L. Leopold, 4. Mosroojes . . . . A 13e druk 0,25
J. J. A. Goeverneur, Gezamenl. vraagstuk., geb. 3,90	L. Leopold, 5. Wildzang . . . . A 5e druk 0,30
Dr. F. G. Groneman, Natuurk. vraagstukken . 1,25	L. Leopold, 6. Klimop . . . . . A 3e druk 0,30
Dr. F. G. Groneman, Honderd vraagst. herhal. nat. 0,60	L. Leopold, 7. Stofgoud . . . . . A 11e druk 0,30
J. Groneman, Dagb. v. een Nederl.-Ind. geneesheer 3,75	L. Leopold, 8. Bonte Steenen „ A 6e druk 0,30
H. J. H. Groneman, Leer der perspectief 0,60	L. Leopold, 1. Meiregen. . Serie B 2e druk 0,30
H. J. H. Groneman, Hedend. Bouwkunst, geb. 40,00	L. Leopold, 2. Dauwdruppels „ B 2e druk 0,30
A. W. Grube, Landen en Menschen. 2 dln. . . . 3,90	L. Leopold, Blaren van allerlei boomen. 3de druk 0,30
de Groot, Leopold en Rijkens. Ned. letterk. 4de druk 3,75	L. Leopold, Hoofdpers. N. Letterk. m. 23 portr., geb. 2,90
Dr. Tj. Habbertsma, Hooger Onderw. en Gr. Lett. 0,40	Joh. A. en L. Leopold, 1e stukje 2e druk 0,25
H. M. Hartog, Scheikundig onderz. v. d. grond 0,90	Joh. A. en L. Leopold, 7e stukje 2e druk 0,30
D. Hoekzema, Gleanings fr. Engl. Prose. 4de druk 1,60	Joh. A. en L. Leopold, 8e stukje 2e druk 0,30

Leesboek voor de volkschool.

Nederlandsch leesboek.

Job. A. en L. Leopold, Schelde—Weichsel, afl 1—7, f 6,50	
M. Leopold, Natuurgenot	6de druk 0,30
M. Leopold, Opvoed. in huis en school. 5de druk	1,25
M. Leopold, De Tolk. bloeml. ter vertal. 2de druk	0,90
M. en L. Leopold, Een sleutel, I (proza) Inl. lett. 2e dr.	1,50
M. en L. Leopold, Een sleutel, II (poëzie) Inl. lett. 2e dr.	1,50
Kath. Leopold, Tooneelstukjes voor de jeugd . .	0,75
Mr. W. H. de Sav. Lohman, De Ned. staatswetten	5,50
Mr. W. H. d. S. Lohman, Het Staatsbl., dl. I, II, III,	52,50
Dr. Diest Lorgion, Kerkgeesch. van Nederland . .	6,00
P. Louwerse, Alles zingt, geïllustreerd. gebonden	1,50
R. en V. Loveling, Gedichten, gebonden, 2de druk	2,90
Maerlant's, Naturen Bloeme d. Dr. E. Verwijs . .	7,50
Maerlant's Oorlog van Troye door Dr. J. Verdam	4,50
Dr. J. C. Matthes, Het boek Job, afl. 1—3, 2de druk	2,70
Dr. J. C. Matthes, De nieuwe richting. 5de druk	1,50
Dr. J. C. Matthes, Nederl. taal en spelr. 4de druk	0,50
Dr. J. C. Matthes, De vier heemskinderen . . .	1,50
Dr. J. C. Matthes, Uit onze beste schrijvers . .	1,90
Dr. J. C. Matthes, Brandt's leeven v. P. C. Hooft	0,90
Dr. J. C. Matthes, Reinout de Montalban. . . .	2,50
Dr. R. A. Mees, Nieuwe denkb. op Natuurk. gebied	0,60
J. H. Meijer, History of the English literature .	1,50
V. der Meulen en Douwes, Het kompas	0,90
F. F. Milatz en G. Reinders, Landbouw-boekhoud.	1,25
G. van Milligen, De Nederl. staatsburg. 2de druk	1,25
G. van Milligen, de Vraagbaak	2,50
John Stuart Mill, Staatshoudek., 2 deelen . .	12,50
Mr. W. Modderman, Hedendaagsche regtsagel. . .	0,60
Mr. W. Modderman, Receptie v. h. Rom. recht.	1,25
Mr. W. Modderman, Praect. en theor. d. rechtswetens.	0,60
Mr. W. Modderman, Handb. v. h. Rom. recht, I dl.	4,90
Mr. H. E. Moltzer, Middelnederl. dram. poëzy .	7,50
Mr. H. E. Moltzer, Heiligerlee	0,30
Mr. H. E. Moltzer, Studeeren	0,25
Mr. H. E. Moltzer, Taalkunde	0,50
Mr. H. E. Moltzer, Bilderdijk	0,25
Mr. H. E. Moltzer, Shakspeare.	0,75
Mr. H. E. Moltzer, Hareniana	1,50
Mr. H. E. Moltzer, Hist. beef. Ned. taal	0,40
B. C. I. J. Mosselman, Vier leerredenen	1,25
J. Mulder, Aanschouwelijk Rekenen	0,75
J. Mulder, Schriftelijk Rekenen (1—100)	0,20
J. Mulder, Rekenplaten, per stel	3,75

Nassau's Geschriften, d. Mr. H. J. Smidt, Dr. H. J.	
Nassau Noordewier, J. Brals en A. W. Stell-	
wagen. deel I en II	f 9,00
Nassau's Gedachten ov. opvoeding, d. Stellwagen	0,60
Neêrlands Plantentuin, d. prof. Oudemans, 3 deelen	27,00
Nederlandsche Flora door H. Witte, geb.	40,00
Nederlandsche Flora en Pomona, gebonden . . .	54,00
Nederlandsche Boomgaard, 2 deelen, gebonden .	60,00
Niederländische Obstgarten, 2 Bände, gebonden	70,00
Nuiver en Reinders, Oude geschiedenis. 3de druk	0,30
Nuiver en Reinders, Nieuwe geschied. 4de druk	0,35
Nuiver en Reinders, Vaderl. geschied. 4de druk	0,35
Nuiver en Reinders, Kl. vad. geschied. 2de druk	0,30
Opmerking. en meded. betr. het Ned. recht, 17 dln.	54,40
Mr. J. Oppenheim, Wet bij het oprichten van fabr.	1,25
K. J. W. Ottolander, De beste vruchten	0,50
Mr. A. Oudeman, Burgel. regtsv., 3 dln. 4de druk	12,50
Mr. A. Oudeman, Strafvordering en strafrecht. .	2,50
Mr. A. Oudeman. Gron. bekl. regt.	2,00
W. Palmer, De Goldenkette.	0,60
O. Peschel, Volkenk. d. Stelwagen, (ber. v. uitg.) 1 afl.	0,75
Dr. O. Pitsch, Landbouw onderwijs in Nederland	0,60
Proeve v. plaatsel. reglement herv. gem. 3de druk	0,20
Mr. S. M. S. de Ranitz, Art. 68 der grondwet .	1,60
G. Reinders, Ned. landb. en veeteelt, 2 deelen, geb.	16,00
J. Th. Close, Behandeling voor de volkschool. 1e stukje . . .	3de druk 0,20
J. Kemper, 2e stukje	3de druk 0,20
A. C. W. Scheffer, 3e stukje	3de druk 0,20
J. Temmink, 4e stukje	3de druk 0,20
G. Tiemersma Hz., 5e stukje	3de druk 0,20
A. Ufkes, 6e stukje	3de druk 0,20
W. Reinkingh, In huis en hof	2de druk 0,30
W. Reinkingh, N'Oetmieniing ien'n jagtwaide. .	0,25
Mr. Rogers, Staatshoudek., d. Mr. L. de Hartog	1,50
R. R. Rijkens, Aardrijksk. van Nederl. 4de druk	1,00
R. R. Rijkens, Bekn. aardrijksk. v. Nederl. 3de druk	0,60
R. R. Rijkens, De reiziger	4de druk 0,30
R. R. Rijkens, Schoolatlas van Nederl. 5de druk	2,90
R. R. Rijkens, Kleine Atlas van Nederl. 5de druk	0,35
R. R. Rijkens, Kaart van Frankrijk in gr. plano	1,90
R. R. Rijkens, Opvoedk. d. lagere school, ingeb.	1,75
Rijkens en Bos, Aardrijkskunde in schetsen . .	5,25
Dr. M. Salverda, Plant- en dierkunde. 4de druk	2,90
Dr. M. Salverda, Atlas voor natuurlijke historie	7,50

Dr. M. Salverda, Natuurkennis, afl. 1 en 2	f 0,75	Dr. J. A. Wijnne, Alg. gesch., I, ...	8ste druk	f 2,90
Dr. M. Salverda, Natuurk. lees- en leerboekje. 1e	0,30	Dr. J. A. Wijnne, Alg. gesch., II, ...	6de druk	2,00
Dr. W. M. H. Sänger, Handb. der obstetrie . . .	6,90	Dr. J. A. Wijnne, Alg. gesch., III, ...	7de druk	2,90
H. Schierbeek, Kaart van Europa, 6 bladen . . .	15,00	Dr. J. A. Wijnne, Alg. gesch., IV, ...	6de druk	2,90
Schlez., Natuurl. leestoon, door Brugsma. 10de druk	0,25	Dr. J. A. Wijnne, Handb. d. algem. gesch. 3de dr.		3,90
Dr. J. G. Schlimmer, Handb. Rom. antiq. 2de druk	3,90	Dr. J. A. Wijnne, Overz. d. algem. gesch. 8ste dr.		1,75
Dr. J. G. Schlimmer, Rom. antiquiteiten. 4de druk	2,00	Dr. J. A. Wijnne, Gesch. v. h. vaderl. 4de druk		3,90
Dr. J. G. Schlimmer, Handb. voor oude Aardrijkk.	2,00	Dr. J. A. Wijnne, Bekn. gesch. v. h. vaderl. 3de druk		1,75
Schoolbode, de, Tijdschr. v. onderw. en opv. 1878	4,90	Dr. J. A. Wijnne, Gesch. van de Nederlanden, I,		4,90
E. Seippgens, Deutsche Grammatik	1,00	Dr. J. A. Wijnne, Gesch. (verspr. en nieuwe opst.)		3,75
Dr. A. Sibson, Begins. der landb. scheik. 2de druk	2,50	Dr. J. A. Wijnne, Oostersche volken en Griekenl.		4,50
Dr. A. Sibson, Kunstmeststoffen, d. Dr. van Roijen	1,00	Dr. J. A. Wijnne, Historische waarheid		0,50
P. Joh. Smid, Handboek d. koffiekultuur. 2de druk	1,75	Dr. J. A. Wijnne, Wet Hoog. Ond. en Alg. Gesch.		0,40
Mr. H. J. Smidt, Volkshuishoudkunde	1,50	J. Worp, Melodiën der Ev. gez., Geb. 2de druk		8,00
Spencers Opvoeding d. Joh. A. Leopold. 3de druk	1,90	J. Worp, Melodiën v. d. vervolgb. d. Gez. geb. 2e dr.		4,90
Dr. Stoll, Grieksche en Rom. mythol. 3de druk	2,00	J. Worp, Melodiën der Psalmen, geb. 2de druk		9,90
J. Suringa, Een lauwerkrans.	0,75	J. Worp, 1e Zangboekje	8ste druk	0,30
J. Suringa, Volkszangboekje.	2e druk	J. Worp, 2e Zangboekje	5de druk	0,30
Dr. A. H. Swaagman, Volksgeneeskunde.	0,40	J. Worp, 3e Zangboekje	4de druk	0,30
Dr. D. J. Steijn Parvé, Omw. der aarde om hare as	0,50	J. Worp, 4e Zangboekje	3de druk	0,30
Mr. B. D. H. Tellegen, Staathuishoudk. 4de druk	0,50	J. Worp, Zing. kinderwereld, 4 st. 4de druk à		0,65
Mr. B. D. H. Tellegen, Stahl, eene toespraak .	0,40	J. Worp, Zangschool, I, Canons		0,30
Mr. B. D. H. Tellegen, Däitschland en Nederland	0,60	J. Worp, Liedjes v. twee stemmen. 3de druk		0,30
T. Terweij, Nederlandsche Spraakkunst	1,25	J. Worp, Wenken bij de zangboekj. 2de druk		0,25
G. Tiemersma, Taal oefeningen.	2e druk	J. Worp, De zing. kinderw. v. school en huis		0,25
Dr. H. Edema v. d. Tuuk, Leven van J. Bogerman	3,60	J. Worp, Twintig driest. liederen. 3de druk		0,30
Tijdschr. van het Nederl. recht, 8 deelen	40,00	J. Worp, Veertig tweestemmige liedjes		0,40
Dr. J. J. P. Valetton, Schets der Hebr. Spraakk.	1,00	J. Worp, Een lentedag, zond. begeleid. 2de druk		0,50
J. Versluys, Begins. der nieuwe meetk. 2de druk	0,60	J. Worp, Twintig liederen v. mannenk. 3de druk		0,75
J. Versluys, Leerb. der vlakke meetk. 5de druk	1,25	J. Worp, Orgelmagaz. v. Prot. en R.-Cath. Kerken		3,00
N. J. Visecher, Kaart. v. Nederl., No. 1, 2 3, in pl. à	0,60	J. Worp, Jan Maat. Woorden van Dr. J. P. Heije		0,30
Dr. A. Vogel, Leerboek der kinderziekten . . .	4,90	J. Worp, Een lentedag, met begeleiding		1,25
K. A. Wagner's Bijbelsche verh., O. V. 14de druk	0,30	J. Worp, Oefeningen v. stemvorming, 4 stemm. à		0,50
K. A. Wagner's Bijbelsche verh., N. V. 14de druk	0,30	J. Worp, Oefeningen voor twee stemmen		0,50
Weekblad voor het onderwijs, per jaar	4,60	J. Worp, In de kinderkamer		0,65
W. J. Wendel, Schets der Nederl. letterkunde .	0,75	J. Worp, Honderd vijftig voorspelen	2de druk	2,90
W. J. Wendel, Wenken ov. Opvoed. en Onderw.	0,75	J. Worp, Algemeene muziekleer		3,00
Dr. R. Westerhoff, Geschied. van ons dijkwezen	4,50	J. Worp, Kleine muziekleer		0,65
Wet op het hooger onderwijs, 2e druk	0,25	J. Worp, Koren, 1e afl. (De Cort), Liederan . . .		0,50
H. Witte, Plantk. v. school en huis. 2 st. 2de druk à	0,30	J. Worp, Practische orgelschool		2,90
Dr. van der Wijck, Zielkunde, dl. I.	4,90	H. v. d. Woude, Leerboek voor de school		0,35
Dr. van der Wijck, Toekomst der vrouw.	0,60	L. van Zanten, Algebra		0,75
Dr. van der Wijck, Spinoza	0,40	H. Ziemassen, Pathologie en therapie		7,50

DE EERSTE TRAP

VAN

HET TAALONDERWIJS,

DOOR

C. F. VAN DUYL,

Leeraar aan de Kweekschool voor onderwijzers
te Groningen.

VIERDE STUKJE.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1878.

Stoomdrukkerij van J. B. Wolters.

---

*Paedagogische bibliotheek
van het N. O. G.*

VOORBERICHT.

Met dit vierde stukje is thans „*de eerste trap van het Taalonderwijs*” compleet. Zooals ik reeds in het voorbericht voor het eerste stukje opmerkte, heeft deze reeks oefeningen ten doel het bevorderen van het zuiver schrijven onzer moedertaal. Maar wie zich de moeite getroost heeft, mijne oefeningen te doorloopen, zal tevens gemerkt hebben, dat de leerling na hare behandeling een overzicht zal verkregen hebben van datgene uit de grammatica, wat geacht kan worden in de lagerschool van pas te zijn.

Dat nu is één gedeelte van de taak, die een onderwijzer zich bij zijn taalonderwijs moet stellen. Een ander en zeker niet het minst voorname gedeelte is de uitdrukking der gedachte, *de stijl*, om het met één woord te noemen. Ik acht het hier eene geschikte gelegenheid om aan hen, die zich wel van mijn werkje zouden willen bedienen, mede te deelen, dat ik mij bezig houd met het vervaardigen van eene reeks oefeningen, die, parallel loopende met deze vier stukjes voor *de taal, den stijl* in de lagerschool zullen behandelen. Zoo spoedig mogelijk zal daarvan het eerste stukje het licht zien.

v. D.

5^e TRAP.

Meervoudsvorming.

De cursief gedrukte woorden in 't meervoud overbrengen en de zinnen in verband daarmede wijzigen.

1.

Hecht niet te veel waarde aan aardsch *goed*. Er heerschte ontevredenheid in het *gemoed* van den *man* uit het volk. De *timmermansjongen* raapte de *spaan* van den grond. Met de *roeispaan* hield de *schipper* het woedende *dier* van zijne boot. Eene *verhouding* in de rekenkunde wordt ook wel *reden* genoemd. Welke *reden* gaf *hij* op voor zijn lang uitblijven? Die *predikant* heeft zijne *leerrede* in het licht gegeven. Dat *spel* bevalt *mij* niet langer; *ik* ga liever kijken naar het groote *spel* met honden en apen op de kermis. Uwe *studie* zal er toch niet onder lijden? In *het schetsboek* van den *schilder* vond *ik* de *studie*, waarnaar *ik* zoolang gezocht had. *Mijn broeder* heeft zich in de *lende* bezeerd. Bij welken *juwelier* hebt gij dat kostbare *kleinood* gekocht? Waar bergt gij dit *sieraad*, als gij *het* niet om den hals draagt? De *kok* braadt de *rollende* aan een *spit*. Het groote *koopvaardijship* stootte op dat gevaarlijke

rif. Onder de oude *zerk* vond men het *rif* van den gesneuvelden *krijgsknecht*. De *matroos* legde een *rif* in het *zeil*. Dezen monsterachtigen *kaaiman* ving men in die groote *rivier*.

2.

De *bode* vertrekt des morgens naar Amsterdam. Onze *tante* wordt oud. Zeg aan uwen *bediende*, dat hij hier moet komen. Men volgt tegenwoordig die *mode* niet meer. Den *zieke* verpleegt men in het hospitaal. Op de *canapé* bij de *commode* en naast de *secrtaire* ligt uw *horloge*. Kent gij den *vreemde* wel, die bij uwen *oom* logeert? Zet uw *horloge* gelijk met onze *pendule*. De *tralie* voor het *venster* van de *gevangenis* werd door den *gevangene* stuk gevijld. In die *kolonie* van Engeland groeit veel katoen. De *provincie* wordt bestuurd door eenen *commissaris*. Kan die *jongen* deze *melodie* wel zingen? Het *meisje* speelde op hare *piano* en zong een *duo* met haar *zusje*. De *ra* van het *schip* sloeg over boord. Er drijft eene groote *massa* hout in de *rivier*. Deze *koopman* drijft handel in *thee*. In de *Poolzee* vindt men eene groote *massa* ijs.

Als boven.

3.

Uw *oom* is een geleerd *professor*. Zeg aan den *portier*, dat hij het *portier* van den wagen moet openen. De *vizier* genoot de gunst van den *sultan*. De *ridder* sloeg het *vizier* van zijnen *helm* op. Deze *barbier* heeft van morgen den *officier* geschoren. De *marinier* heeft zich bij de landing dapper

gedragen. Deze *ingenieur* heeft het *plan* voor de *ijzeren brug* geteekend. Is uw *broeder directeur* van de *gasfabriek*? Met dezen reusachtigen *mortier* wierp men *eene zware bom* in het *belegerde fort*. In welk *kwartier* van de stad woont deze *arme*? De *korporaal*, de *sergeant*, de *generaal* en de *admiraal* zijn doodelijk gekwetst.

De *gouverneur-generaal*, die in Oost-Indië het bestuur in handen heeft, bekleedt een gewichtigen post. In dien *zeeslag* sneuvelen de *schout-bij-nacht* en de *vice-admiraal*. De *kapiteinkwartiermeester* gaf aan den *sergeant-majoor* dat verkeerde *bevel*.

en of s?

4.

Men had de rivier met keten— versperd. De ongelukkige koning werd met keten— beladen. Hoe schoon is het, als alle menschen als broeder— en zuster— te zamen wonen! Hoeveel broeder— en zuster— hebt gij? Zie de *lelie— des velds!* Wat bloeien zij schoon! Hoeveel *lelie— zaten* er aan die *struik*? Het zoete lied der *nachtegaal—* streelt ons luistrend oor. Er zaten in dien boom twee *nachtegaal—*. Allen zijn wij *zoon— en dochter—* van denzelfden *Vader*. De *zoon— en de dochter—* van den *grijsaard* kwamen hem op zijnen jaardag geluk wenschen. God zorgt voor al Zijne *schepsel—*. Zie die *malle schepsel—* eens aan! Alleen Gods *vinger—* konden zulk een verheven werk voortbrengen. Hoeveel *vinger—* telt gij aan elke hand? De *engel—* zagen met welgevallen neer op dat

werk der barmhartigheid. Zij gaven elkander door teeken— hunne gedachten te kennen. De stervende grijsaard gaf weldra geene teeken— van leven meer. Op vleugel— der liefde snelde hij zijne oude moeder tegemoet. Deze vogel heeft zijne vleugel— bezeerd.

Zoek naast de cursief gedrukte woorden andere, die er het meervoud van uitdrukken.

5.

Met zijn *bedrog* heeft deze dief menigeen benadeeld. God stortte Zijnen *zegen* rijkelijk over ons uit. Zooveel *verdriet* maakte den ouden man knorrig. Deze man heeft met zijne verkeerde *leer* menig jongeling op den slechten weg gebracht. Wees voorzichtig in uw *oordeel*. De voortbrengselen van den bodem worden tot een verschillend *doel* aangewend. Hij werd met veel *eer* ontvangen. Alle *troost* was vruchteloos bij die zware ramp. Hij vervolgde hem overal met zijnen *haat*. Die man bezit veel *kunde*. Volg den *raad* van wijze menschen. Deze dievenbende maakte door haren aanhoudenden *roof* de omstreken onveilig. Hoe zal ik u het *genot* beschrijven, waaraan wij ons overgaven? Wij sloegen het *aanbod* van den koopman af.

Eigennamen.

6.

De beide De Witt— zijn door het gepeupel op eene gruwelijke wijze vermoord. Bij het zien van zooveel moed riep de

vijand uit: „De Tromp— en De Ruyter— leven nog!” — Over Duitschland hebben verscheidene Otto— geregeerd. Een burgeroorlog in Frankrijk draagt den naam van oorlog der drie Hendrik—. In de hoogste klasse van onze school zitten twee Molenaar— en drie Meijer—. Er zijn niet veel Riche-lieu—. Valsche menschen noemt men wel Judas—. De Orleans— hebben maar kort over Frankrijk geregeerd. Welsprekende menschen noemt men weleens Cicero—. Waarom? Over Spanje hebben twee Isabella— het bewind gevoerd. Van al de Frederik—, die geregeerd hebben, is Frederik II, koning van Pruisen, een der voornaamste. Rusland telt twee Catharina— onder zijne bestuurders, Engeland twee Karel—, Frankrijk achttien Lodewijk—.

Geslacht.

1. Mann. zijn de namen van bergen;
2. „ de eenlettergrepige begripsnamen, die werkingen beteekenen.
3. Vrouw. zijn deze, als ze een voorwerp beduiden. Bijv.: val, val (muizen-).
4. „ zijn ook de woorden op age (bosschage), ie (evangelie) iek, schap (die niet onzijdig zijn).
5. De verkleinw. op el zijn mann. of vrouw., al naar 't geslacht van 't grondwoord (b.v. eikel m., kruimel vr.)
6. De stammen van ww. met het voorvoegsel ge zijn onzijdig (b.v. geloep).
7. De woorden, bedoeld onder 2. zijn ook vrouwelijk, als ze een toonlooze e hebben of kunnen hebben (B.v. hoop, hulp).

7.

D— stoutmoedig— reiziger zagen wij d— steil— hooft van d— hoog— Mont-Blanc beklimmen. D— gebrekkig— zoon

mij— naast— buurman— deed ee— zwaar— val. De muis liep leelijk in d— val. D— bast d— eikel— is hard. U— klein— broeder heb ik di— moeilijk— vraag gedaan. In — bosschage nestelen vogels van allerhand— pluimage. Houd toch op met d— gedraaf. D— slim— dief vjilde met d— gereedschap d— dik— tralie van het venster d— gevangenis aan stukken. Men heeft door d— hoog— Mont-Cenis ee— lang— tunnel gegraven. Geef di— arm— hond toch gee— schop. Uw— jongst— broeder ving gisteren ee— fraai— vogel in d— nieuw— knip onvroeger— tuinman—. Geef d— stout— jongen ee— gevoelig— knip voor d— neus. (m.) Waar is d— aschschop? Op d— stel— lage stond d— ijverig— knecht d— metselaar— zijn werk te verrichten.

8.

Waarom geeft gij d— onvoorzichtig— man gee— verstaanbaar— wenk? Met ee— diep— zucht begaf d— hongerig— knaap zich aan zijn werk. In di— heerlijk— streek vindt gij d— uitgestrekt— plantage mij— rijk— oom—. Was het ee— naar— droom of was het d— verschrikkelijk— werkelijkheid? Met ee— gul— lach op het gelaat trad d— gastvrij— Arabier d— vermoeid— vreemdeling tegemoet. On— oud— kippenloop heeft mij— vader naar d— timmerman gebracht. Onz— vriend deed eergisteren ee— verbazend— loop. Raap d— kruimel van d— vloer (m.) op. On— gansch— hoop zagen wij in rook vervliegen. Door d— Sint-Gothard graaft men ee— tunnel. D— dapper— krijgsman gaf zijn— verwoed— vijand ee— geducht— houw over het gelaat, maar hij ontving zelf ee—

hevig— slag op het hoofd. Op zij— geschreeuw kwam zij— verschrikt— makker aansnellen.

9.

Hebt gij weleens ee— enkel— druppel water onder d— microscoop (m.) gezien? On— goed— vader liet mij— ontevreden— broeder d— keus. Ligt d— greep — hooivork (v.) in d— gang of op d— trap. U— broertje kreeg ee— ferm— trap van d— toornig— ezel. Hij gaf dan ook ee— hard— schreeuw en ee— luid— gil. Di— zwart— bezie is vergiftig; eet — niet op. Wij ontwaakten door d— lieflijk— tonen di— heerlijk— melodie. Bonifacius verkondigde — Evangelie aan de Heiden—. Welk ee— verschrikkelijk— stank versprei— dat dier. In ee— wip zat Willem op d— wip. Wacht u, mij— lief— jongen, voor — gezelschap di— slecht— knapen. D— graafschap wordt door d— zoon d— oud— graaf bestuurd. In d— groot— fabriek mij— buurman— werken tal van arbeiders. D— vlug— ruiter hoorden wij in gestrekt— draf de binnenplaats oprijden.

10.

Ik bewonder meer d— sierlijk— stap van het paard dan d— loom— tred van het varken. D— nieuw— burgemeester wijdde men bij di— plechtig— gelegenheid ee— hartelijk— dronk. Onder h— geroep van h— volk, bij d— klank d— muziek en h— gezang d— dorpsjeugd (v.) werd d— bemind— vorst ingehaald. D— koning kon toen ee— enkel— dag (m.) d— zwaar— zorg vergeten, die hem drukte; want — koning—

schap is niet altijd ee— waardigheid, die zoet— rust aanbrengt. D— groot— eer betaalt men soms duur. Vond u— oudst— broeder eenig— baat bij d— geneesmiddel? Welk— ongelukkig— man heeft di— dokter zij— hulp verleend? Dez— geleerde heeft men lid gemaakt van d— beroemd— genootschap.

11.

Dez— perzik heb ik geplukt van d— perzik, die achter tegen de schuur groeit. D— pit d— abrikoos kan, in den grond gepoot, wel ee— abrikoos voortbrengen. Dez— diamant heeft d— koning in zij— kroon (v.) laten zetten. Di— diamant zal wel veel geld kosten; want — diamant is eene dure stof. Trek — kurk van de flesch. Van d— kurkeik komt — kurk. Heeft d— turfboer ons d— turf al gebracht? Neem dan ee— turf en smijt — op het vuur. Men zout d— haring, men droogt d— kabeljauw. Hebt gij weleens ee— gezout— haring en ee— gedroogd— kabeljauw gezien? Vraagt men op de markt veel geld voor d— visch? Mijn buurman heeft van morgen ee— dik— visch gekocht voor weinig geld. Waar groeit d— zwam, waarvan men — zwam maakt? Noch in — West, noch in — Oost zie ik regenwolken. Mijn broeder woont in — West, mijn oom gaat morgen op reis naar — Oost.

12.

Hebt gij u— pink bezeerd? De schipper vaart met zij— pink de Noordzee in. Om het verstuiven van het zand te beletten, plant men d— helm op het duin. De ridder droeg

ee— vederbos op zij— helm. Maak u— das vast. De jager heeft ee— das gevangen. Hoe maakt men — blik. De roover zag ons aan met ee— woedend— blik. Gaat u— zusje dezen avond naar — bal. Nu slaat gij d— bal geheel mis, mij— jongen! In d— ongelijk— kamp moest d— sterkste wel overwinnen. De soldaten hebben gisteren — kamp op de heide betrokken. Hij bezocht mij gisteren in d— hoop op een— gunstig— ontvangst. Nooit heb ik zulk ee— hoop geld bijeen gezien. Te Brussel wordt d— kant vervaardigd, waarmede u— moeder d— kant van haren mantel heeft bezet. De soldaat deed zij— koppel om. Waar hebt gij d— fraai— koppel duiven gekocht? Ik heb het mij— maat al gezegd: hij heeft d— vereischt— maat niet, om soldaat te worden.

13.

Waartoe gebruikt men — hout van d— els? En waartoe gebruikt d— schoenmaker zij— els? Laat mij ee— enkel— beet van dat brood nemen. De landbouwer trok d— beet uit den grond, om te zien, of — rijp was. De leeuw heeft stevige tanden in d— muil. Laat de schoenmaker di— muil wat opknappen. D— fortuin is di— man zoo gunstig geweest, dat hij zich ee— aanzienlijk— fortuin heeft verworven. In d— baai ankeren verscheidene schepen. Waar hebt gij d— rood— baai gekocht? Door dez— buis loopt het water in den regenbak. Trek d— gescheurd— buis uit. De knecht kreeg twist met zij— patroon. Borduurt uwe zuster eenen kraag naar d— patroon? De soldaat deed ee— patroon op zijn geweer en legde aan.

14.

D— pistool en d— dukaat zijn munten. Met d— pistool kan men ver schieten. Mijne moeder maakt met zeep d— vlek uit mijne jurk. In d— vlek wonen vele welgestelde menschen. Ik zag ee— traan in zijn oog blinken. Van het spek van d— walvisch kookt men d— traan, die voor vele doeleinden wordt gebruikt. Neem — stof van de tafel, voor gij d— kostbare stof er op legt. D— schrift is onleesbaar. In d— Heilig— Schrift vinden wij het verhaal van d— deugdzaam— Jozef opgeteekend. Gisteren morgen bedekte d— rijm al de planten in onzen tuin. Merkt gij wel, dat in dat versje — rijm niet deugt? De soldaat stond trouw op zij— post vlak voor d— post. Wegens d— fel— vorst zagen wij on— bemind— vorst heden niet uitrijden. Toen de neger in d— palm wilde klimmen, bezerde hij zich aan d— palm van de hand. De matroos trok ee— want aan de hand en klom snel in — want. Zij waren aan het visschen met ee— zegen. Hij was dankbaar voor al d— zegen, dien God hem schonk. De arme jongen loosde ee— diep— zucht. Hij kon d— zucht niet weerstaan, om zijne ouders eens te bezoeken.

Gemeensl. zelfst. nw.

15.

Mijne zuster viel gisteren in het water; spoedig schoten eenige mannen toe, die d— drenkeling gelukkig op het droge brachten. De broeder van onze werkvrouw is ongesteld; breng

d— zieke van middag wat eten. Zij was voor ons ee— uitstekende gids in die vreemde stad. Mijn nichtje is ee— wees: zij heeft hare beide ouders al vroeg verloren. Waarom zouden wij di— wees niet voorthelpen: hij is een brave jongen. Uwe grootmoeder is altijd ee— goed— klant van ons geweest; maar zulk ee— best— klant als u— oom zouden wij nog minder gaarne missen. De man beweede den dood zij— echtgenoot—. Ook deze vrouw was ontroostbaar over het verlies haar— echtgenoot—. U— zuster was ee— mijn— best— leerlingen. Ik kan niet met u gaan: onze tante is bij ons gelogeed, en nu mag ik on— gast toch niet alleen laten. De timmerman en zijne vrouw hadden de misdaad zien plegen en moesten dus voor het gerecht getuigen. Men ondervroeg d— eerst— getuige des morgens en d— tweed— getuige des middags. Onze nicht kijft en scheldt altijd. Met zulk ee— verwant ben ik niet erg ingenomen.

Uitzonderingen op den vroeger gegeven regel voor de samengest. zelfst. nw.

16.

Ziet gij di— wakker— pikbroek daar in het topje van den mast? Uwe zuster is ee— waar— lachebek. De jager schoot d— roodhuid ee— kogel in de borst. Hebt gij d— leeuwenbek en d— wolfsklauw weleens zien groeien? De gerechtsdienaars maakten zich van d— booswicht meester. De boerin maakte ee— stevig— hutspot klaar. Kijk dat meisje eens: wat ee— lief— krullekop en wat ee— vriendelijk— blauwoog is zij.

Ik hoor, dat verscheidene kinderen door — roodvonk zijn aangetast. Op d— tijdstip was mijn vader nog maar ee— klein— jongen. Rondom — kerkhof loopt een weg met populieren beplant. Kunt gij wel begrijpen, hoe d— jongmensch zoo verwaand durft zijn? Trek in d— vierkant de beide diagonalen.

Naamval.

1 ^e Naamval.	}	De bijstelling bij woorden, die in een dezer
3 ^e „		naamvallen staan!
4 ^e „		De bijstelling staat tusschen komma's!

17.

Mij— goed— oom, d— oud— scheepskapitein, gaf Gerrit, d— braaf— zoon d— arm— weduwe, ee— gulden. Kent gij Willem van Oranje wel, d— edel— grondlegger on— vrijheid? Hoe denkt gij over Napoleon, d— eerst— keizer der Franschen? Di— oud— juffrouw, ee— boezemvriendin mij— grootmoeder, is gisteren plotseling overleden. Waarom bewijst gij di— beroemd— dichter, d— schrijver van dat schoone vers, niet de noodige eer? Frederik II, d— beroemd— koning van Pruisen, hebben zijne vijanden weleens deerlijk in het nauw gebracht; maar herhaalde malen bracht ook Frederik; d— kwaam— veldheer, zijne vijanden in het nauw. Zeg d— stadhouder, d— onwaardig— vertegenwoordiger ee— braaf— vorst—, dat wij niet voor zijn geweld willen bukken.

Let op de hoofdletters!

18.

Napoleon d— Eerst— versloegen de bondgenooten in den beroemden slag bij Waterloo in 1815. Hendrik d— Vierd— is een der beroemdste koningen van Frankrijk. Men gaf Alexander d— Groot— eene voortreffelijke opvoeding. De keurvorsten kozen Frederik d— Wijs— in 1519 tot keizer; maar hij bedankte voor die eer, waarop Karel d— Vijfd— werd gekozen. Het machtige rijk van Karel d— Groot— werd na zijnen dood weldra verbrokkeld. De meeste Nederlandsche gewesten vielen voor en na Filips d— Goed— ten deel.

Tweede naamval.

Verdeelings(partitieve) tweede naamval.

19.

Geef d— arm— knaap ee— bete brood— en ee— teug water—. Ee— groot— hoop volk— had zich op het marktplein verzameld. Gisteren nog leende dez— koopman van mij— vader ee— som geld—. Assen ligt op ruim vijf uren afstand— van Groningen. Wij zullen d— vermetel— vijand gee— voet grond— afstaan. Dat kleinood kost ee— heel— handvol {geld—. Een— groot— menigte volk— woonde dez— plechtig— begrafenis bij. Di— jongen is altijd afgetrokken; dat heeft hij van niemand vreemd—; zij— vader is het ook. Wilt gij nu eens iets

mooi— zien, mij— lief— vriend? Wij hebben in di— vreemd— stad niets bijzonder— gezien. Weet gij ook nog wat nieuw—?

Breng in den tweeden-naamvalsform over.

20.

Het boek van Willem. De lei van Maria. De tante van Christine. De vriendin van Cato. De oude dienstknecht van Frits. De heldendaden van Felix. De spreuken van Salomo. De romans van Dickens. De verzorgers van den wees. De slechte gevolgen van den trots. De voortbrengselen van den geest. De kwellingen van den dorst. De breekbaarheid van het glas. Het topje van den mast. De meester van het huis. De oprichting van het kruis.

Zoudt gij de volgende zinnen ook liever anders schrijven?

21.

De overjas van den zoon van den burgemeester van het dorp is bij den kleermaker. Het breiwerk van de dochter van onze schoonmaakster is zoek geraakt. De vriend van den heer van het huis komt morgen bij den neef van den buurman van onzen oom logeeren. Kent gij de pitten van de vruchten van deze boomen wel? Waarom knoeit gij altijd op den buitenkant van de omslagen van uwe boeken? Ik heb dat liedje geleerd van den vriend van den zoon van onzen muzikmeester.

Vindt gij ook eenig onderscheid tusschen de beteekenis der tweede naamvallen in de volgende zinnen?

22.

De zoon des burgemeesters is ziek geworden. Het huis des timmermans is bouwvallig. Het gezicht des grijsaards is verzwakt. Het gezicht dier stad maakte op ons eenen aangenamen indruk.

Geef naast ieder dezer zinnen twee andere, met een gelijksoortigen tweeden naamval.

Derde naamval.

Bij bijv. naamw.

23.

Het was d— ijverig— onderwijzer hoogst onaangenaam, dat zij— leerlingen zulke slechte vorderingen maakten. Zulk eene handelwijze was d— handig— bedrieger niet vreemd. Het zal mij— goed— vrienden wel bekend zijn, dat ik altijd alles doe, wat mij— vereerd— gasten aangenaam kan zijn. 't Was onz— goed— vriend nog niet recht duidelijk, wat wij van plan waren te doen. Di— roekeloos— daad was zij— teeder— gezondheid hoogst nadeelig. Di— slecht— jongen was zij— goddeloos— vader volkomen gelijk. Hoe uit zulke kleine oorzaken zulke groote gevolgen konden voortkomen, was d— onnoozel— bloed volkomen duister. Het is dez— groot— koopman

niet voordeelig, dat hij zijne waren zoo spoedig van de hand moet doen. Zelfs in het grootste gevaar bleef dez— edel— man zij— ongelukkig— gebiedster trouw. Het is de— mensch onbekend, wat de toekomst hem brengen zal.

Tracht de volgende zinnen zóó te wijzigen, dat ze een derden naamval bevatten.

24.

Hij drukte de oogen van den doode toe. De tranen kwamen in oogen van den jongen. Hij tikte op den schouder van zijnen vriend. De onderwijzer kijkt op de vingers van den luien knaap. Ik breek mijn hoofd niet met die dwaze dingen. Ik zal de beenen van den booswicht breken, als hij weer hier durft komen. Mijn vader vatte den arm van den man. De ongelukkige man heeft zijnen voet bezeerd. De tandmeester trok twee kiezen van de vrouw. De jongen groeide over het hoofd van zijnen vader. Het water liep uit den bek van den walvisch.

Dubbele vierde naamval.

25.

De onderwijzer leerde d— vlijtig— knaap d— naam van al di— vreemd— dieren. Hij onderwees d— jongen ook d— zang. Wij vragen onz— gids d— recht— weg (m.). D— vertoornd— vrouw schold d— ondeugend— guit ee— groot— deugniet. Ik acht d— oud— soldaat ee— braaf— man. Ik heet di—

ongelukkig— man nog altijd mij— best— vriend. Waarom noemt gij di— vreemdeling u— oom? Wij vonden di— dik— heer ee— vervelend— reisgenoot. Sedert die— veldslag doopten de soldaten hun— moedig— generaal d— held van Waterloo. Di— vleier teekent zich in zij— brieven u— vriend, maar hij meent er niets van. Ik reken di— grijsaard d— oudst— man van het geheele dorp. De koning maakte d— kapitein zijn— adjudant. Men stelde di— tuinman aan als eerst— park— opzichter d— vorst—.

Breng in den lijdenden vorm over.

26.

Men vraagt u uwe meening. De onderwijzer onderwijst hem het rekenen. Wij vonden hem eenen naren jongen. Hij noemde ons zijne vrienden. De baas schold hem eenen luien knecht. Achtet gij hem eenen misdadiger? Men maakte hem opperbevelhebber. De vader heette den jongen eenen domkop. De burgemeester stelde den jongeling aan als tweeden klerk.

Bijv. naamw.

als of dan?

27.

De hazewind van den burgemeester is grooter — de dog van den notaris. Uw broertje is even ongehoorzaam — het zontje van mijnen neef. Deze leerling is minder oplettend

— die. De zaak was niet anders, — ik u verteld heb. In die streek vindt men niets — molens. Hij kent zijne les veel beter — die luie jongen. Uw huis is niet volkomen zoo groot — het onze. In die straat is het vrij wat levendiger — bij ons in de buurt. Deze geschiedschrijver is in dezelfde mate geleerd — die professor. De kersen smaken mij net zoo lekker — gisteren de aardbeziën.

Trappen v. hoed. door omschrijving.

28.

Die perziken zijn malsch, ze zijn — dan die in onzen tuin; het zijn de — perziken, die ik ooit geproefd heb. Die heer heeft hoofsche manieren; de manieren van zijnen broeder zijn nog veel —; maar de minister is een man met de — manieren, die men zich denken kan. Zie, wat een speelsche kat. Dit hondje is toch nog —. Onze poes is het — dier, dat ik ooit gezien heb. Foei, wat een linksche jongen is dat. Zijn broeder is nog —, maar die domkop is de — jongen van de geheele klasse. Een snoepsch kind; een kind, dat nog — is; het — kind van de buurt. Een valsch vriend, een — vriend, de — van al mijne vrienden. Een trotsch mensch, een — mensch, de — van alle menschen. Versche visch, — visch, de — visch uit den geheelen vischwinkel.

Maak zinnen, waarin de volgende bijv. nw. voorkomen.

Wat merkt gij op?

29.

Kwijt, gewaar, gewend, behept, beducht, meester, gereed, benieuwd, handgemeen, bedacht, bereid.

Sterke en zwakke buiging.

1^e en 4^e nvl. mann. enk.

Sterk: Na een, geen, elk, zeker, ieder, eenig, menig,
wanneer het bijv. nw. den persoon kenmerkt
in zijne waardigheid, enz.

30.

Een goed— koning zorgt voor het welzijn zijner onderdanen. Een koning, die zich door alle vleiers laat bedotten, is een veel te goed— koning. Hebt gij weleens van ee— groot— man gelezen? Ja, Napoleon was ee— groot— man. Toch was Napoleon maar ee— klein— man. Hoe kan dat? Menig flink— looper kan het tegen onz— flink— postbode niet uithouden. Geen dapper— soldaat zal zulk ee— lafheid begaan. Elk voortreffelijk— schilder heeft in dat museum eene plaats. Die dichter heeft ee— afschuwelijk— neus; hij is dus ee— leelijk— dichter. Bovendien maakt hij zeer slechte verzen: hij is dus ook ee— leelijk— dichter. Gisteren kregen wij van ee— goed— jager, dien wij op het veld ontmoetten twee appelen ten geschenke. Maar d— goed— jager was zeker geen— goed— jager; want hij had nog geen— enkel— haas geschoten. Verleden zomer ontmoette d— onderwijzer in Amsterdam ee— oud— leerling, dien hij in geen tien jaar had gezien. Die jongen is ontzettend achterlijk: zulk ee— oud— leerling heeft de onderwijzer nog nooit in deze klasse gehad. Ik heb gisteren ee— oud— vriend verloren: hij was al drie en zeventig jaar. Bij de begrafenis zal ook ee— oud— vriend van den overledene

tegenwoordig zijn, die hem in de laatste jaren niet had bezocht. Die man is niet heel verstandig; toch is hij een knap— timmerman. Op dat kantoor zagen wij een vlug— schrijver: in een oogenblik had hij eene bladzijde gevuld. Is er ook onderscheid tusschen: *een oude burgemeester, een oud burgemeester en een oudburgemeester?*

1° en 4° nvl. onz. enk.

Altijd sterk na de bovengenoemde woorden.

31.

Een goed— kind eert en bemint zij— ouders. Menig oud— huis bevat nog groot— schoonheden. Elk groot— gebergte geeft d— oorsprong (m.) aan vele rivieren. Geen treurig— bericht ontvangt men met een vroolijk— gezicht. Zeker klein— meisje had haar— ouders vroeg verloren. Ieder vreemd— land heeft zij— eigenaardigheden. Hebt gij eenig— mooi— boek voor mij— ziek— broeder? Een vurig— paard is moeilijk te berijden. Geen ongeoeffend— oog kan zóó ver zien.

1° en 4° nvl. onz. enk.

Na het en een bezittelijk of een aanw. vnw. sterk of zwak, al naar de beteekenis.

32.

Welk verschil is er tusschen de beteekenis der cursief gedrukte woorden in de volgende zinnen?

Gisteren zijn wij nog eens voorbij *ons oude huis* gewandeld. Wij laten *ons oud huis* afbreken en *een nieuw huis* bouwen.

Het zal nog wel een poosje duren, voor wij *ons nieuwe huis* kunnen betrekken; want de tegenwoordige bewoner wil het niet verlaten. Ik heb den veearts bij *mijn ziek paard* laten komen. De veearts heeft mijnen buurman gezegd, dat hij *zijn zieke paard* niet naast zijne gezonde paarden op stal mocht hebben. Leeft *haar gebrekkig zusje* nog? *Haar gebrekkige zusje* is toch zeer ongelukkig, vergeleken bij hare andere zusjes. Die man heeft *zijn doofstom dochtertje* verloren. Deze koopman heeft *zijn doofstomme dochtertje* naar het Doofstommen-instituut en *zijn blinde dochtertje* naar het Blinden-instituut gebracht. Zelfs *het ruw zeemonster* kan zulk eene koude niet doorstaan. *Het ruwe zeemonster* werd door den harpoenier in de zijde getroffen.

Sterke tweede naamval: mann., vrouw., onz.

DICTEE.

33.

Blootshoofds trad de beschuldigde voor zijne rechters. Men kon den tegenovergestelden oever niet *droogsvoots* bereiken. De zieke was *goedsmoeds* en hoopte nog steeds op zijne herstelling. Hij heeft zijnen buurman zoo maar *goedsmoeds* beleedigd. Ik geloof *geenszins*, dat gij gelijk hebt. *Ouder gewoonte* kwam de knaap een half uur te laat aansloffen. Gij kunt u *eenigermate* de droefheid van onzen vader voorstellen, als gij weet, dat de dood hem zijnen eenigen broeder had ontrukkt. Onze grootvader, *zaliger gedachtenis*, was een braaf man. Die bloemen hebben een *eenigszins* verwelkt voorkomen. Ik was *alleszins*

genegen, om dien ongelukkige te helpen. *Langzamerhand* kwam de bewustelooze drenkeling weer bij. De knecht moest *onverrichterzake* naar huis terugkeeren. In dat dorp loopen de meeste knapen *blootsvoets*. Die jas is tamelijk *ouderwetsch*. *Allerwegen* bloeiden de landbouw en de nijverheid.

Niet alle voorzetsels regeerden vroeger een vierden naamval.

3^e Naamv.: bij, in, met, na, te, van, uit, om.

Te den = ten, te der = ter.

34.

In — jaar 1587 werd dit gasthuis gesticht. Die onwetende man tast in — blind— rond. In — begin— schiep God hemel en aarde. Ik heb dien jongen in — tijd (vroeger v.) wel gekend. Dat meisje is erg bij — hand. Als gij goed leert, kunt gij met — tijd nog een groot geleerde worden. Na — eten kom ik u een bezoek brengen. Die arme menschen doen alles om — brood. Aan den heer N. N., te— huis— van den heer B. Men heeft den misdadiger te— dood gebracht. Dat nieuws is mij te— oor gekomen. Gij moet niet zooveel omwegen gebruiken; kom maar dadelijk tot (te) — zaak. Men heeft dien booswicht tot (te) — bloed gegeeseld.

Sterke derde naamval: mann., vrouw., onz.

35.

De wachter riep met luid— stem den vreemdeling toe, dat hij zich verwijderen moest. Die burgers zitten er warmpjes in:

zij zijn in goed— doen. De dief werd op heet— daad betrapt. Hij had de misdaad met voorbedacht— raad gepleegd. De landlieden kwamen in groot— getal, met hooivorken en dorschvlegels gewapend, opzetten. In al— ijl sloot men de poorten der stad. Te— plat— land vindt men weinig groote winkels. Zij zijn in al— geval niet zoo groot als die in de stad. De generaal wist de tijding van goed— hand en wenschte van gansch— harte, dat zij waarheid behelsde. Die jongen is van goed— huis. De moordenaar stiet zijn slachtoffer in koel— bloed den dolk in het hart.

Verbuiging van 't woordje zelf.

36.

De man zelf— heeft het mij verteld. Ik heb het van den broeder des mans zelf— vernomen. De jongen geeft den meester zelf— dat boek en niet aan den broeder des meesters, De jongen geeft den meester zelf— dat boek en laat het niet door zijnen broeder doen. Wij hebben den koning zelf— gezien en niet zijnen adjudant. Wij hebben den koning zelf— over die zaak gesproken; we hebben het niet aan een ander opgedragen, hem er over te spreken. Geef dien timmerlieden zelf— het hout en niet aan hunne knechts. De dokter ging naar de huizen der menschen zelf— en liet ze niet bij zich aan huis komen. De dokter ging zelf— naar de huizen der menschen. Mijne moeder zelf— heeft het mij dikwijls verteld. Het was de dochter onzer buurvrouw zelf— en niet hare stiefdochter. Hebt gij de koe zelf— geslacht, Jan, of heeft

uw kameraad het gedaan? Hebt gij de koe zelf— het gras gegeven of heeft het schaap het gekregen? Deze dames zelf— heb ik herhaalde malen in dien winkel gezien en niet hare dienstmeisjes. Laat het kind zelf— bij mij komen. Geef mij den hoed des kinds zelf— en niet dien van zijn broertje. De paarden zelf— heb ik niet gezien; maar wel de stallen, waar zij gewoonlijk staan.

37.

Die landman heeft twee honden, ee— zwart— en ee— wit—. Ook heeft hij twee koeien, ee— bruin— en ee— bont—. De zwart— wonen in Afrika, de blank— in Europa. Geef mij twee haringen, koopman! Maar blank—, hoort ge? Oud— en jong— moeten sterven. Rijk— en arm— zijn gelijk voor God. In die buurt wonen zoowel rijke als arme lieden; maar arm— het meest. Zot— en dwaas— schrijven hun namen op muren en glazen. Welke handschoenen verkiest gij: de wit— of de zwart—? Van wie zijn die boeken? Dat zijn de ons—. Ik ben met al de mijn— op reis geweest. Welk een genot, als wij te midden der ons— aan 't hoekje van den haard gezeten zijn. Daar liggen eene massa prenten. Geef mij de mij— en houd zelf de u—.

38.

De leden waren al— tegenwoordig. Toch waren er niet veel—, die de vergadering tot het einde bijwoonden. Kunt gij die torens wel zien? Ik zie ze niet al—. Mijn vader en mijne moeder zijn op reis. Beid— komen binnen eene week

terug. Hebt gij die versjes al overgeschreven? Kunt gij ze mij dan beid— geven? Enkel— waren van mijne meening; sommig— dachten er anders over; maar veel— wilden de zaak uitstellen tot eene nadere gelegenheid. Hebt gij nog kersen? Geef mij er eenig—. Wat een sterren! Kunt gij ze al— wel tellen? De een— dachten er zus, de ander— zóó over. De eerst— zullen de laatst— zijn. Welke zangeres hoort gij liever, de eerst— of de laatst—, die gezongen heeft.

Iets over het lidwoord.

39.

Welk onderscheid is er tusschen:

Haal mij *brood*. Haal mij *een brood*. Haal mij *het brood*.
Hoe maakt men *glas*? Hoe maakt men *een glas*? Hoe maakt men *het glas*? *Deugd* wordt ook in hutten gevonden. *Matigheid* is *eene deugd*. Hij betracht *de deugd* der matigheid. In die provincie is *bosch*. In die provincie is *een bosch*. In die provincie is *het bosch*.

Gebruik de volgende woorden, beurtelings zonder en met het bepalend lidw., in goede zinnen:

Vriend, oom, koning, dokter, grootheid, rijkdom, katoen, goud.

Onderscheid:

De oom en de beschermer van dien jongen zijn heden middag aangekomen. De oom en beschermer van dien jongen is heden middag aangekomen.

Waarom niet:

De oude en jonge vriend van mijnen broeder is naar Indië vertrokken?

Waarom wel:

De oude en getrouwe vriend van mijnen broeder is naar Indië vertrokken?

Werkwoord.

Hulpww. hebben of zijn?

40.

Bij het springen over die sloot — ik mijnen polsstok gebroken. De twee vijanden — als goede vrienden gescheiden. Door den harden wind — de vlaggestok gebroken. De politie — de vechtenden gescheiden. Toen wij in Zwitserland waren, — wij soms uren aaneen op de bergen geklommen. Eenmaal — wij zoo hoog geklommen, dat het dal beneden ons geheel voor ons gezicht verdween. De sigarenmaker — de tabaksbladeren gedroogd. Het linnen — al gedroogd, toen de waschvrouw op de bleek terugkwam. Door de groote warmte — de boter gesmolten. De keukenmeid — de boter gesmolten. Die kwade jongens — al onze saladeplanten bedorven. Op reis — al het spek bedorven. De dieven — den armen man half dood geslagen. Het uur — geslagen, waarop wij afscheid moeten nemen van onze vrienden.

41.

Die stad — zeer fraai gelegen in de nabijheid van eene groote rivier. Hoe lang — gij in het gras gelegen? Al de

bewoners — op den oever gezeten. Wij — een uur gestaan en het overige deel van den avond — wij gezeten. Mijn oom — veel gereisd van zijn leven. Gisteren — wij met hem tot Zwolle gereisd. De koning — besloten, dat voortaan alle koopwaren vrij in- en uitgevoerd mogen worden. Gisteren — ik nog niet besloten; maar op dit oogenblik — ik vast besloten. Onze vrienden — meer dan drie uur aaneen gewandeld. — gij naar Assen gewandeld of — gij naar Meppel gereden? Ik — mijn boek vergeten; het ligt nog in mijnen lessenaar. Toen de knaap in school kwam, — hij zijne gansche les vergeten. Waarom — gij het voorbeeld van uwen broeder niet gevolgd? Zij — den man tot bij zijn huis gevolgd. Gisteren — wij aan ons opstel begonnen en dezen morgen — wij eenen brief aan onzen oom begonnen. De jongen — het bevel van zijnen meester opgevolgd. In 1625 — Frederik Hendrik zijnen broeder opgevolgd.

Geb. wijs.

De cursief gedrukte ww. in de geb. wijs overbrengen!

42.

Jan, *leeren* uwe les! Mijn jongen, *schudden* nu niet meer appels van den boom. *Loopen* naar den overkant, schipper! Kinderen, *schudden* niet alle pruimen van het boompje. Onge-lukkige menschen, *bidden* tot God om redding. *Eten* niet te veel, mijne kinderen. *Gaan* heen, booswicht! *Gaan* maar naar die dame toe, meisjes! Foei jongens! *Bekladden* uwe schriften

toch niet zoo! *Schellen* eens even voor mij aan, vrouwtje! Jongens, *schelden* voortaan den blindeman niet weer uit. Mijnheer, *vermelden* even in uwe courant, dat bij mij beste aardappelen te koop zijn. Mijne heeren, *vermelden* aan de gansche wereld, wat gij hier gezien en gehoord hebt. Och meester! *beduiden* dien dommen jongen even, hoe hij die som moet maken. *Vergelden* nooit kwaad met kwaad, mijne kinderen! *Doen* de deur open, jongens! *Zijn* nu niet zoo bevreesd, meisjes! *Hebben* den moed om voor uwe overtuiging uit te komen, waarde vrienden. *Redden* dien drenkeling, schipper Och, lieve menschen, *redden* hem toch!

Let op de teekens!

43.

Jan hou— het paard vast. Jan, hou— mijn paard vast! Vergul— gij dat beeldje? Vergul— gij dat beeldje maar; ik vergul— de lijst van den spiegel. Oom, wed— gij om zooveel geld? Nu oom, wed— gij maar, ik hou— mijn geld liever in den zak. Bevrij— toch die arme menschen uit hunne slavernij, vrienden! Bevrij— gij, mijne vrienden, die menschen? Bevrij— gij, mijne vrienden, die arme menschen; ik zal hun voedsel verschaffen. Vader, berij— toch dat woeste paard niet! Vader berij— dat woeste paard niet meer. Antje, berei— de spijzen zoo vroeg mogelijk; we willen gaan rijden. Rijd— gij mee? Rijd— gij maar mee, ik wandel liever. Jongens, onthou— goed, wat ik u van morgen geleerd heb. Onthou— gij het wel? Onthou— gij het zelf maar, knapen!

Stuurman, wen— den steven. Wen— gij den steven niet,
dan zijn wij allen verloren. Wen— gij den steven dan maar,
als het zoo gemakkelijk is. Schen— nooit den eigendom van
anderen, knapen!

Geef in deze oefening de gebiedende wijs weer door eene
onbepaalde wijs en ook door een verl. deelw.

44.

*Werkt flink, jongens! Slaat de hand aan het roer! Schrijft
een schrift! Komt, leest nu eene les! Stap wat op! Laadt
de geweren! Geeft acht! Let op! Tast niet mis, mijn vriend!
Kom, reken die som nu eens uit! Mannen, pakt toe!*

45.

Onderscheid:

Kom, laat ik maar dadelijk beginnen.

Kom, laat mij toch mijnen gang gaan.

Stil, laten wij den hond niet wakker maken!

Foei, laat ons toch niet zoolang voor de deur wachten!

Laat hun dat genoeg toch niet ontnemen!

Laat hen maar stilletjes loopen!

Laten zij den man toch zijn genoeg niet ontnemen!

Laat mij dat boek eens zien.

Kom, laat ik dat boek maar terugzenden: 'tdeugt toch niet.

Laat mij een nieuwe jas maken.

Houd mij toch niet op! Laat mij toch die jas afmaken!

Laat ik toch die jas nog voor van avond klaar maken.

Aanvoegende wijs.

46.

Onderscheid:

God *geeft* zijnen zegen aan weide en akker. God *gere* zijnen zegen aan weide en akker! De koning *leeft*. De koning *leve!* Ik weet, dat hij *komt*. Ik verlang, dat hij *kome!* Ik zie, dat de booswicht *sterft*. Ik beveel, dat de booswicht *sterve!* De gunst des Heeren *vergezelt* uwe schreden. De gunst des Heeren *vergezelle* uwe schreden. Gij hoort, wat ik *zeg*. Wat wilt gij, dat ik *zege?* Gij weet, dat ik morgen *vertrek*. Sta mij toe, dat ik morgen *vertrekke*. Ik ondervind, dat gij altijd goed uwe les *leert*. Ik verkies, dat gij altijd goed uwe les *leeret!* Zij zijn overtuigd, dat wij eerlijk *handelen*. Ons geweten eischt van ons, dat wij eerlijk *handelen*. Onze broeder weet, dat zijne knechts hem *bedriegen*. Onze broeder verkiest, dat zijne knechts hem niet langer *bedriegen*.

Onv. teg. tijd.

47.

Pas op, dat ik mij niet *verslapen*. Draag zorg, dat gij tegen den bepaalden tijd klaar *komen*. Ik bogeer, dat hij spoedig *verschijnen*. Zij eischen, dat wij *vertrekken*. Ik verlang, dat die kooplieden ons niet *bedriegen*. Hij smeekt mij, dat ik hem *vergeven*. Veroorlooft gij, dat ik *vertrekken?* Het is volstrekt noodzakelijk, dat hij *komen*. 't Is onmogelijk, dat ik

tegen negen uur klaar *komen*. Laat toe, dat ik nog een oogenblik afwezig *blijven*. Ik verlang, dat die jongen nooit meer *stelen*.

Volt. teg. tijd.

48.

Ik hoop, dat hij het verkeerde zijner handelwijze *begrijpen*. Ik verlang, dat hij voor mijn vertrek den brief *lezen*. Het is noodig, dat ik, vóór mijn oordeel uit te spreken, den man *zien*. Het is beter, dat gij voor mijn verjaardag *vertrekken*. Ik zorg er voor, dat hij zijne les niet zoo spoedig *vergeten*. Wij wenschen, dat uw vader gerust *slapen*. Wij willen, dat hij eerst zijn werk *afmaken*. Ik begeer, dat de visch *koken* en dat de aardappelen *bakken*.

Onv. verl. tijd.

49.

Helaas! Mijn vader is vertrokken. *Geven* God, dat hij nog hier *zijn*. Ik hoopte, dat uw broeder *komen*. Ik begeerde volstrekt niet, dat hij *blijven*. Liet gij toe, dat ik *vertrekken*? Nooit wenschet gij, dat ik *vertrekken*. Wij eischen, dat gij ons eenmaal in de week *schrijven*. Het was zeer te wenschen, dat uw grootvader dat boek nogeens *doorlezen*. Ik begeerde, dat mijne kinderen netjes *schrijven*. Ik veroorloofde, dat hij mij van tijd tot tijd eenig bericht *zenden*. Ik smeekte hem, dat hij het den jongen toch *vergeven*.

Volt. verl. tijd.

Welke wijzigingen moeten de zinnen in oef. 48 ondergaan, als ik er de volgende veranderingen in maak.

50.

Ik hoopte, ik verlangde, het was noodig, het was beter, ik zorgde ervoor, wij wenschten, wij wilden, ik begeerde.

DICTEE.

51.

Waar wilt gij, dat ik mij *bade*? Er is hier geen water genoeg, ten minste niet zooveel als op de plek, waar ik mij gisteren *baadde*. *Baad* u dan ergens anders, mijn jongen! Ik wil morgen vertrekken, het *koste* wat het wil. En al *kostte* het honderd gulden, dat horloge moet ik ook hebben. Ik begeer niet, dat de koopman mij *korte*. Zijn broeder *kortte* ook altijd zijne goede klanten; maar hij nam ze op eene andere wijze weer beet. De regen klettere, de storm *woede*, ik laat mij niet weerhouden, en al *woedde* de storm ook nog zoo fel, ik zou toch gaan. *Luid* de klok, Willem! Ik wil, dat gij de klok *luidet*. *Luidet* gij ze gisteren ook niet? *Luidt* de klok nu al of niet? Als gij ze niet *luidt*, *luid* ik ze. Ik wenschte wel, dat gij wat harder *luidet*. *Scheidt* die moeder niet van haar kind, mijne vrienden. Ik *scheid* niet gaarne, wat bij elkander hoort. Wenscht gij, dat ik van u *scheide*? Zou hij willen, dat gij u van uwen broeder *afscheiddet*?

DICTEE.

52.

Waarom wilt gij, dat ik dien man *hate*? Ik *haatte* hem nooit. *Haattet* gij hem dan zoo? *Haat* gij hem nog? Ik verkies niet, dat gij hem *hatet*! Mijn vader vond ook niet goed, dat gij hem *haattet*. Herders, *weidt* in vrede uwe schaapjes op de groene weide! Ik beveel, dat onze herder de schapen op de heide *weide*! *Heiden* de slootgravers den paal in den grond? Wat wilt gij, dat ik hem *rade*? Hij luistert toch nooit naar *raad*. *Raad* gij, mijn vriend, dien ongeloovigen Thomas liever. *Raaddet* gij gisteren dat moeilijke raadsel, of wenschte mijn broeder, dat gij het *raaddet*? Ik *bestreed* liever mijnen vijand dan mijnen vriend. Toch kan het weleens gebeuren, dat men zijnen vriend *bestrijdt*. *Bestrijd* gij uwen vriend dan maar, mijn jongen! Ik *bestrijd* alleen mijne vijanden. Wien wildet gij, dat ik anders *bestrede*? Of wenscht gij, dat ik mijnen besten vriend *bestrijde*? *Bestreedt* gij dan uwen boezemvriend weleens? De wet eischt, dat men den moordenaar *doodde*, die zooveel onschuldige menschen *doodde*. *Doodt* die kwade jongen nog weleens jonge vogeltjes? *Dood* nooit noodeloos een dier, mijn jongen!

Geef nu van de volgende ww. de volledige vervoeging.

Onderstreep overal den stam en laat duidelijk
de uitgangen zien.

53.

Lossen, torsen, ontstelen, zich vergissen, zich wasschen,
sneeuwen, hagelen, (*wederk. en onpers. ww.!*)

IV.

3

Werkw., die aanleiding geven tot opmerkingen.

54.

Geef de ww. in de volgende zinnen den gepasten vorm.

Wat *zeggen* uw broeder gisteren, en wat heeft uw vader er van *zeggen*? Waar *leggen* gij nu uw boek heen? Het *liggen* al lang op de tafel. *Liggen* het gisteren avond daar ook al? Neen ik *leggen* het er van morgen eerst neer. Hoe lang heeft het er *liggen*? Hebt gij het er zelf neer *leggen*? Het *vriezen* gisteren, dat het kraakte, en van nacht heeft het ook terdeeg *vriezen*. Jan *verliezen* voor een paar dagen zijne portemonnaie. De Franschen hebben den slag bij Sédan *verliezen*. Men had Willem II tot Roomsch-koning *verkiezen*. Ik *zitten* gisteren vier uur aaneen; toen het mij begon te vervelen, *zetten* ik mijn' hoed op en vertrok. Ik heb nog nooit zoo lang *zitten*, en nog nooit heb ik met zooveel verlangen mijn' hoed op *zetten*. Voortgedreven door het schot van den jager, *klieven* (onv. v.) de vogel met bliksemsnelheid het luchtruim. Nooit nog had ons bootje zoo snel de golven *klieven*. Met gretigheid *kluiven* onze hond het been af, dat mijn vader hem gaf. Hij heeft het schoon *afkluiven*. De houthakker *klooven* eenen grooten stapel hout, die voor zijne hut lag. Tegen den avond had hij al het hout *klooven*.

55.

Mijn vader *plegen* vroeger des zomers eenige weken op reis te gaan. Hij *plegen* het zelfs nu nog wel te doen. In welk hospitaal wordt de zieke *verplegen*? Wie *plegen* voor eenige

jaren die misdaad, hij of zijn broeder? Zijn broeder heeft ze *plegen*. De koning, die al zoolang *krijgen* had, had daardoor eenen afkeer van den krijg *krijgen*. Hij *krijgen* nu al sedert zes jaar en nog *krijgen* hij zijn zin niet. De strijkster *stijven* gisteren al mijne boordjes. Mijne overhemdjes heeft ze van morgen *stijven*. Die verkeerde vrienden *stijven* den jongeling, die reeds op den slechten weg was, nog voortdurend in het kwaad. Hij behoefde anders volstrekt niet *stijven* te worden: hij was zelf al slecht genoeg. God *scheppen* den mensch naar Zijn beeld. Hij heeft alles voortreffelijk *scheppen*. Met dien emmer heeft mijne zuster van morgen water *scheppen*; maar zij *scheppen* hem niet vol. Eergisteren avond stond mijn buurman voor de deur: hij *scheppen* een luchtje. *Scheppen* hij vroeger ook zooveel behagen in bloemen? Hij stond stil en *scheppen* diep adem. Ik heb in dat spel altijd veel vermaak *scheppen*. De jongen *malen* mij zoolang aan de ooren, dat ik hem moede werd. Wie heeft die schoone beeltenis *malen*? *Malen* de meid van morgen de koffie of heeft zij ze van middag *malen*?

56.

Waar *halen* gij vroeger altijd uw brood? Waarom *houden* de jongen zich niet aan de leuning vast, toen hij van de trap viel? Hij heeft zich zoolang *vasthouden*, tot men den dokter had *halen*. Toen er zulke groote druppels begonnen te vallen, hebben wij een oogenblik voor den regen *schuilen*. Het hutje lag *verschuilen* tusschen het groen. Waar *schuilen* hij, toen het regende? *Kruiden* de keukenmeid van middag de

soep wel? Zij heeft ze evenals altijd *kruiden*. Waar *kruien* de sjouwerman van morgen dien zwaren last heen? Hij heeft hem naar het station *kruien*. De olie wordt in die fabriek *zieden*. Vroeger *zieden* men er ook zeep. De knaap *spannen* onlangs verscheidene netten, om vogels te vangen. Hij heeft er wel vijf *spannen*. Hebt gij uw servet al *opvouwen*? Waarom *vouwen* gij de handen niet, toen er gebeden werd? Ik heb hem de redenen *ontvouwen* voor mijn overhaast vertrek. De volksvergadering *verbannen* den held uit de stad, nadat hij zijn land zoovele diensten had bewezen. Waarom heeft men hem *verbannen*?

57.

De visscher ving de visch, ontdeed ze van het ingewand en *zouten* ze vervolgens. Toen wij bij hem kwamen, had hij al een aardig zootje *zouten*. Vroeger *brouwen* men in onze stad meer bier dan nu: er zijn al verscheidene vaten bier *brouwen*. Toen de meid de keuken verliet, *braden* het vleesch al; het had al een uur *braden*. Altijd *raden* die nare jongen mij verkeerde dingen aan. Hij heeft mij al dikwijls verkeerd *raden*. Ik had wel gedacht, dat de wagen om zou vallen: hij *laden* er steeds veel te zware vrachten op. Ook nu had hij er te veel op *laden*. Toen het laatst kermis was, *bakken* men in verscheidene kramen poffertjes. In de meeste kramen werden ze heel lekker *bakken*. Zaterdag avond *wasschen* en verschoonde moeder ons kleine broertje. Wij hebben ons zelve *wasschen*. In dien drogen zomer *wassen* ons vlas maar tot eene geringe hoogte boven den grond. Door de zware regens is de rivier ontzettend *wassen*.

Toen mijn oom die grap verhaalde, *lachen* wij, dat wij schudd'en. Wij hadden nog nooit zoo *lachen*. Den eersten Januari van het vorige jaar *waaien* er een hevige storm. Zóó had het nog nooit *waaien*. Waarom *jagen* uw vader gisteren uwen broeder weg? Heeft hij hem dan *wegjagen*? *Jagen* uw vader vroeger ook zooveel als tegenwoordig? Ja, hij is altijd een eerste liefhebber van de jacht geweest. De arme knaap *vragen* mij van morgen om een' cent. Hij heeft er mij ook om *vragen*. Hoe *heeten* uw overleden broeder? Hij heeft Willem *heeten*. Bij het uitbreken van den oorlog *scheiden* de officier van zijne familie. Hij bleef er lang van *scheiden*. Toen de kaper op het koopvaardijship aanhield, *hijnschen* dit de Nederlandsche vlag. De kaper had zijne vlag ook *hijnschen*. Wat hebben wij wel vaak het lot van dien gelukkigen man *benijden*. *Benijden* gij hem vroeger zijn geluk ook weleens?

Het vat moest eene te zware drukking doorstaan en *bersten* uiteen. 't Verwondert mij, dat het niet eerder was *bersten*. Hij *verschrikken* mij, doordien hij zoo plotseling binnentrad. Hij heeft op die wijze al menigeen *verschrikken*. Toen de dakpan naar beneden viel, *verschrikken* ik geweldig. Nog nooit ben ik zoo *schrikken*. Bij ons *scheren* men vroeger de schapen later dan bij u. Heeft men ze nu bij u al *scheren*. In dien plechtigen nacht *zweren* de krijgsman eenen duren eed, dien

hij later altijd heeft gehouden. Als men eenen eed *zweren* heeft, mag men hem ook niet breken. Ik liep even naar den dokter: mijn vinger *zweren* geweldig. De nagel is er af *zweren*. Hij heeft zijnen baard weg *scheren*. De dief *zich weg scheren* stilletjes, toen hij zag, dat hij ontdekt was. Die zotte jongen heeft den ganschen avond *gekscheren*. Ik heb het hem niet *verheelen*, dat ik hem een' dwaas vind. Ik heb hem *onverh*— de waarheid gezegd. Hij *wreken* zich na die belediging op eene vreeselijke wijze. Die krijgsman heeft den dood zijns bevelhebbers *wreken*. Toen hij naast mij stond, *stooten* hij mij aan den arm. Ik heb hem weerom *stooten*. Dat web *weven* onze buurman verleden week in twee dagen af. Hij heeft ook nog weleens sneller *weven*. De man, die burgemeester in ons dorp *geweest* is, is onze *ge*—burgemeester. Wat meenen de dichters met den *verbolgen* oceaan? Weet gij wel, wat *geronnen* bloed is?

Onregelmatige ww.

Z w a k.

60.

De melkboer *brenge*n ons alle dagen melk; gisteren *brenge*n hij ons ook boter mee. Heeft hij van morgen de eieren al *brenge*n? Wilt gij, dat ik u de boeken *brenge*n? Ik verlangde, dat gij mij de boeken *brenge*n. Hoe *denke*n uw vader nu over het plan, waarover hij gisteren zoo ongunstig *denke*n. Ik weet niet, of hij er al over *denke*n heeft. Wat *dunke*n u,

zullen wij van avond naar den schouwburg gaan? Mij *dunken* gisteren, dat het weer wel wat zou opklaren; maar ik zie er nog niet veel van. Het heeft den koning goed *dunken*, dien generaal met eene ridderorde te vereeren. Wat *zoeken* gij daar, mijn vriend. Ik *zoeken* van morgen al naar mijn boek; ik heb er den ganschen dag naar *zoeken*; maar tot nog toe kon ik het niet vinden. Hij verlangde, dat gij *zoeken*, tot gij het gevonden hadt. ^mWaarom *koopen* gij nu geen nieuwe parapluie? Gisteren *koopen* hij zooveel nuttelooze zaken; t was beter, dat hij had *koopen*, wat hij het meest noodig had. Wat heeft die man hard *werken*! God heeft het Heelal *wrochten* (werken). Die booswicht *werken* vrij wat kwaad. Hij *hebben* geld in overvloed; maar hij *hebben* het vroeger niet; hij heeft het nog niet lang *hebben*. Waarom *doen* gij dien armen jongen altijd kwaad? *Doen* gij dat vroeger ook? Ik wenschte, dat gij het niet langer *doen*. 't Ware beter, dat gij het nooit *hebben doen*.

N.B. Goed opmerken, waarin de onregelmatigheid dezer werkw. bestaat!

Sterk.

61.

Ik *kunnen* dat opstel nu niet afmaken; hij *kunnen* het evenmin als ik. *Kunnen* gij het wel doen, jongens? Neen, wij *kunnen* het ook niet. Gisteren *kunnen* ik er meer tijd aan

besteden. Waarom *kunnen* gij laatst niet bij mij komen? Wij *kunnen* toen wel; maar wij *willen* niet. Hij hoopt, dat ik bij hem *kunnen* komen. Gij wenschet vroeger weleens, dat gij over veel geld *kunnen* beschikken. Ik heb dat nooit *kunnen*. Waarom *zullen* hij morgen niet hier zijn. *Zullen* hij wel komen, als zijn vader verlof gaf? Ik geloof, dat gij tevreden *zullen* zijn, als gij wist, hoe goed hij heeft opgepast. Wij *zullen* tevreden zijn, als wij het wisten. Waarom *mogen* Willem van avond niet bij mij komen spelen. Hij *mogen* wel, als hij zijn werk af had. Heeft hij het dan gisteren wel *mogen*? Ik hoop, dat hij spoedig *mogen* beteren. Ik wenschte wel, dat gij spoedig beteren *mogen*. Niemand *vermogen* meer, dan zijne krachten toelaten. Hebt gij weleens meer *vermogen*? Ik *weten*, dat mijn vader morgen van de reis terugkwam. Ik *weten* het gisteren al. Ik heb het al lang *weten*. Hoe kondt gij verlangen, dat ik het *weten*. Ik verlang nog, dat gij *weten*, wat uw plicht is. Hoe *moeten* ik dat woord spellen? *Moeten* hij verleden jaar naar de baden gaan voor zijne gezondheid? Waarom heeft hij zulk een zwaar werk op zich genomen? Hij heeft *moeten*. Ik *durven* niet komen; van morgen *durven* ik ook niet komen. Eigenlijk heb ik nooit *durven*. Waarom *willen* die jongen gisteren zijne les niet opzeggen? Gij *willen* het toch wel doen. Ja, ik heb altijd wel *willen*. Maar hij *willen* het nu nog niet doen. Ik *zijn* vandaag niet al te wel; hij *zijn* sedert van morgen ook niet recht gezond. *Zijn* gij wel goed? Ja, maar gisteren *zijn* ik ook niet frisch. *Zijn* gij gisteren ook niet een weinig ongesteld?

N.B. Zelfde opmerking als bij No. 60

62.

Met welke werkw. staan de cursief gedrukte z.nw.
in verband?

Hij heeft mij zijne *hulp* beloofd. Uwe *schaar* is stomp. Die *klank* was niet zuiver. De zieke heeft eene hevige *kramp*. Die *woep* was raak. Er is een *barst* in onze melkkan. De *waag* staat op de Grootte Markt. De leeuw verbergt zich in zijn *hol*. De *wraak* onteert den mensch. Geef u niet over aan het *spel*. Dat *wep* is nog niet afgeweven. Lees die *les* nog eens over. Die *maat* is niet lang genoeg. Die man is een groote *vraat*. Het *schot* trof zijn doel niet.

63.

Geef nu omgekeerd zelfst. nw. op, die met de volgende
ww. in verband staan. Omschrijf hunne beteekenis.

Breken, drinken, sluiten, zingen, schrijven, spreken, bijten,
buigen, binden.

64.

Maak onmiddellijk van de volgende woorden werkw. Omschrijf
van die ww. de beteekenis. Gebruik ze daarna
in korte zinnen.

Kurk, tafel, huis, kleed, vel, dak, schil, dop, wit, bleek,
tam, week, steen, kruis, einde, in, uit, na(der).

Causatieve werkw.

65.

De kinderen *zitten* op de bank. Wij maken, dat de kinderen op de bank zitten =?

De zieke *ligt* op bed. Men moest maken, dat de zieke op bed lag =?

Ik zie den boom *vallen*. De houthakkers doen den boom vallen =?

Die jongen droomt niet, hij *waakt*. Maak toch, dat die slapende jongen waakt =?

De paarden zijn dorstig, zij *drinken* veel. De stalknecht laat de paarden drinken =?

De bijen *zuigen* den honig uit de bloemen. De zoogdieren laten hunne jongen zuigen =?

Hoe gaat het met u, hoe *vaart* gij? Doe den misdadiger weggaan =?

Frequentatieve werkw.

66.

Die jongen doet niets dan *stooten*, als hij spreekt. Hij — verschrikkelijk.

Ik hoorde het luik dezen nacht onophoudelijk tegen den muur *kleppen*. Het — geweldig.

Het paard *trapte* zonder ophouden op den grond. Het — van ongeduld.

De visch *duikt* telkens en telkens weer onder water. Hij kan wel aardig —.

De zon deed den ganschen dag niets dan branden en *blaken*. Onze huid was des avonds geheel —.

De koorts doet den armen jongen onophoudelijk *beven*. Hij — van de koorts.

Ondanks zijn gedurig *tegenstreven* zullen wij hem wel krijgen. Al zijn — helpt hem niets.

Gij moet niet schelden en niet gedurig *met elkander kijven*. Ik houdt niet van dat —.

Die man doet niets dan vragen en voortdurend *bidden* om mijne gunst. Hij — om mijne gunst.

Laat het water in kleine, vlugge droppels over het linnen *springen*. — het water over het linnen.

Scheidbare en onscheidbare samenstelling.

67.

Hij *kortwieken* de kraai, die hij in den tuin gevangen had. Die kleederdracht *dagteekenen* al uit de zeventiende eeuw. Ik *watertanden*, toen ik die lekkere druiven zag. De gemeenteraad *beraadslagen* eergisteren drie uur lang. De vijand *huishouden* in dat land op eene vreeselijke wijze. Wij *hoogachten* dien man om zijne geleerdheid. Men *ademhalen* niet vrij, als de kamer

vol rook is. Die beroemde kunstenaar *beeldhouwen* al de versierselen voor dat prachtige gebouw. Mijn broeder *onderdoen* in geleerdheid voor uwen oom. Die koppige jongen *dwarsboomen* al de plannen van zijnen vader. Toen hij zoo rijk geworden was, *kwijschelden* hij mij mijne schuld. De Romeinen *zegevieren* over al hunne vijanden. Morgen *uitgaan* wij vroeg. Al die gebeurtenissen *samenloopen*, om ons het leven onaangenaam te maken. *Medepraten* een kleine jongen als gij ook al? De rechters *vrijspreken* gisteren den onschuldigen timmerman. Gij *volhouden* niet lang genoeg. Eenige dagen geleden *voltooien* wij dat moeilijke werk. Die man *volbrengen* altijd zijne taak met grooten ijver. Verleden week *voldoen* hij ons zijne rekening.

Let op den klemtoon!

68.

In 1672 *weerstaan* Groningen de Munsterschen met groote dapperheid. Mijn vader *weerkomen* gisteren avond. Die jongen *weerstreven* de beste bedoelingen van zijne ouders. Toen wij dien zonderlingen man zagen, *weershouden* wij met moeite ons lachen. Voor een dag of wat *weervinden* wij het boek, dat reeds zoo lang verdwenen was. Wij *weerzien* het met blijdschap; want het was een mooi boek. Die jongen *misbruiken* in zijne vacantie zijnen vrijen tijd. De natuur *misdeelen* de bewoners van die barre landstreek. Gij *misraden*, mijn jongen. Raad nog eens weer. De jagers *misschieten*, zoodat de haas ontkwam. Gij *misgooien* den bal. Hij *misgunnen* ons de rijkdommen, die wij met zooveel moeite hebben verworven.

Klemtoon!

69.

Ik was bang, dat de boer mij bedrogen had; daarom *overwegen* ik de boter nog eens. Wij beraadslaagden lang en *overwegen* de zaak goed, voor wij een besluit namen. Talrijke kanalen *doorsnijden* vroeger deze landstreek. De bakker *doorsnijden* het brood, vóór hij het aan de arme vrouw gaf. Ik *doorloopen* vluchtig de courant, maar ik kon het bericht niet vinden. Wij *doorloopen* zoo lang, tot wij de torens der stad in het gezicht kregen. Bij ons bezoek aan Amsterdam *doorloopen* wij de stad in alle richtingen. Wij *doorloopen* Utrecht maar even: de eene poort in, de andere weer uit. *Voorspellen* dat kind even dat moeilijke woord. Deze sterrewichelaar *voorspellen* den koning de toekomst. Mijn vriend *overkomen* verleden jaar eenige dagen. Zoo iets *overkomen* ons niet alle dagen. Gij *misdoen* uw werk, mijn vriend! Wat *misdoen* die man toch, dat hij tot zulk eene zware straf veroordeeld werd? Hij *overleggen* bij de rechtbank zijne bewijsstukken. Wij *overleggen* met elkander, dat wij samen zouden reizen. *Onderhouden* den hond, anders komt hij weer boven water. Mijn vader *onderhouden* al sedert lange jaren die arme familie.

Verleden deelw. met of zonder ge.

- Zonder ge: 1. Als de ww. een der voorvoegsels be, ge, ver, ont, er, her, hebben.
 2. Als ze onscheidbaar zijn samengesteld met een bijwoord (om, onder, over, enz.)

Bij andere onscheidbare werkw. komt ge voor den stam,
bij scheidbare tusschen de beide deelen.

70.

Van de cursief gedr. ww. het verl. deelv. gebruiken.

Ik had nooit *gelooven*, dat die man zoo slecht was. Heeft de koe haar voedsel al *herkauwen*? Uw oom heeft ons kostelijk *onthalen*. Daarom hebben wij hem ook beleefd *bedanken*. Heeft de tuinman al de aardbeziënbedden al *beplanten*? Den jaardag van onzen vader hebben wij feestelijk *herdenken*. Ik heb mij uwe woorden nog eens *herinneren*, maar ik geloof niet, dat ik ze goed heb *onthouden*. Zijt gij ze nu reeds *vergeten*? De vijand heeft de gansche stad *vernien*.

De overwinnaar werd met het koninklijke purper *omhangen*. Wie heeft hem den mantel *omhangen*? Die brave zoon heeft altijd zijne ouders *onderhouden*. Waarom hebt gij den jongen niet *onderhouden*, toen gij hem eenmaal op den grond hadt? Hij heeft ons door zijne fraaie woorden geheel *overbluffen*. Hebt gij werkelijk uwe les al *overlezen*? Wie had het fraaie standbeeld *beeldhouwen*? Heeft de kruidenier de suiker *overwegen*? De natuurkundige had de leefwijze van dat dier nauwkeurig *gadeslaan*. Toen wij de bedompte gevangenis verlieten, hebben we voor 't eerst weer eens vrij *ademhalen*. Heeft de slager de koe *blinddoeken*?

Opmerking: Als een stam van een der werkw., onder 1 en 2 genoemd, als zelfst. nw. gebruikt wordt, is dit altijd onzijdig, uitgez. verkoop (voorb.: geloof, vertrek, onderhoud).

DICTEE.

71.

Groot worden. Men kan zeggen: grooter worden, niet zoo groot worden, enz.

Grootspreken. Kan men hier ook zeggen: grooter spreken, niet zoo groot spreken?

Prijs stellen. Men zegt: hoogen prijs stellen op iets.

Raadplegen. Zegt men ook: eenen goeden raad plegen?

Wat maakt gij hieruit op omtrent de schrijfwijze
dezer woorden.

Uwen vriend kan men niet anders dan hoogachten: hij is een braaf mensch. Die kinderen kan men niet liefhebben: zij zijn te ondeugend. Kunt gij dat schilderij ook wel zoo schoon maken als die schilder. Morgen gaat onze meid de keuken schoonmaken. Een rechter moet volgens de wet rechtspreken. Op dien man zou ik maar niet te veel staat maken. De leerling moet op de lessen van zijnen onderwijzer acht geven. Zouden de rechters den misdadiger vrijspreken? Gij kunt vrij spreken, mijn vriend, niemand hoort ons hier. Zoo iets kan in een fatsoenlijk gezelschap nooit plaats vinden. Wat kan het paard van mijnen buurman hard draven! Ik heb het bij de laatste harddraverij zien harddraven. Gij moet de gangen van dien jongen eens nauwkeurig gadeslaan: ik vertrouw hem niet. Ik zag den knaap zijne moeder liefkoozen. Als gij er om vraagt, zullen zij het wel doen. Er is geen grooter genot denkbaar dan weldoen. Op den raad van wijzere menschen moet men altijd prijs stellen. Grootspreken verraadt weinig verstand.

DICTEE.

Verzekerd, dat de deur goed gesloten was, gingen wij rustig naar bed. De vader overtuigt zich van de vorderingen zijns oudsten zoons. De vader, overtuigd, dat zijn oudste zoon goede vorderingen maakt, verzekert, dat hij hem op zijnen jaardag niet vergeten zal. Prachtig versierd, met heerlijke bloemen bestrooid, met de fraaiste kleuren beschilderd, vertoont de feestzaal een schoon gezicht. Ontbolsterd smaakt de noot beter, dan wanneer men haar niet ontbolstert. Verspeeld was zijn gansche vermogen. Als hij zoo doorgaat, verspeelt hij het geld van zijne vrouw er nog bij. Ik ga met u mede, verondersteld altijd, dat mijn vader mij verlof zal geven. Veronderstelt gij, dat hij het doen zal? Verveeld heb ik mij juist niet, maar heel aangenaam vond ik het gezelschap geenszins. De dief, bekend hebbende, dat hij den diefstal gepleegd heeft, voegt er de reden bij, waarom hij bekend. Omheind zal de tuin veiliger zijn, dan wanneer gij hem niet omheint.

Voornaamwoorden.

Persoonlijke.

(2^e nvl.)

DICTEE.

Bespreking van de tweede-naamvalsvormen!

Hij gaat alleen om met *zijnsgelijken*. Ik en *mijnsgelijken* zouden nooit zoo iets hebben durven doen. Vermijd het gezelschap

van die kinderen en van *huns gelijken*. Komt een *woer* morgen bij ons? Twee *onzer* zijn daar al geweest. Ik heb een *hunner* verzocht mij dien dienst te bewijzen. Zulk eene handelwijze was *zijner* onwaardig. Gedenk *mijner*, o Heer! in de dagen van benauwdheid. Die trotsche jongen schaamt zich *onzer*, als hij zijne voorname bloedverwanten ziet voorbijgaan. „Ontferm u *mijner*,” riep de arme gevangene zijnen bewaker toe; maar de wreedaard erbarmde zich *zijner* niet. Herinnert hij zich *onzer* nog wel? Die arme kinderen zouden geheel hulpeloos zijn, als die brave heer zich *hunner* niet had aangetrokken. *Ons* is de overwinning! *Uw*, o God, is de heerlijkheid en de kracht! De zege is *mijn*!

Beleefdheidsvorm.

Vervang gij overal door u.

74.

Gij hebt de goedheid gehad, mijnheer, mij bij u te ontbieden. Zoudt gij wel zoo beleefd willen zijn, mij te zeggen waarom? Gij kunt er op rekenen, dat ik uwe orders met spoed en nauwgezetheid zal uitvoeren. Wilt gij de jas maar even uittrekken, dan zal ik u de maat nemen. Zult gij de zijde of deze andere stof tot voering kiezen? Gij zijt dikker geworden, sinds ik u de laatste maal de maat nam. Gij kunt nu de jas wel weer aantrekken: ik heb gedaan. Verkiest gij nog iets, mijnheer? Gij moogt er van verzekerd zijn, dat alles op zijn tijd klaar zal wezen.

Gemeenzaamheidsvorm.

Vervang het voornw. van den 2^{es} pers. overal door je.

75.

Ik heb het u al lang gezegd, mijn jongen, gij kunt hier niet blijven. Gij zijt niet werkzaam, niet vlug genoeg, en in eene zaak als de onze moet gij de handen beter uit de mouw kunnen steken. Waarom hebt gij niet flinker aangepakt? Gij zoudt u zelven veel verdriet bespaard hebben. Kunt gij niet werken of wilt gij niet? Uw vader zal niet weinig verwonderd opzien, als hij u zoo onverwachts thuis ziet komen. Maar dat is uw eigen schuld en niet de mijne. Beter u, dan zal zoo iets u niet licht weer overkomen. En nu groet ik u, houd u goed en zeg aan uw vader, dat het mij spijt voor hem, dat gij op zoo'n zonderlinge manier uit mijn dienst geraakt. Ga nu maar heen; gij kunt den trein van twee uur nog wel krijgen.

Aanwijzende.

DICTEE.

Bespreking der bijzonderheden!

76.

De vrouw van den burgemeester en de zuster van den dokter zijn zeer geleerd. *Gene* wint het echter nog van *deze*. Aan *geens* der beide zijden van den muur staat een wingerd; maar aan *gene* zijde van de rivier zijn genoeg huizen,

met wingerdranken begroeid. *Deze* en *gene* vertelt het; maar daarom is het nog *geene* waarheid. Ik kan dat werk niet beoordeelen; laat liever eenen *deskundige* verzoeken, het te doen. Hoe vindt gij zulk eene handelwijze? Eene *dergelijke* handelwijze laat zich in mijn oog niet verontschuldigen. Ik heb u uwe overijlde daad niet toegerekend. Als gij eens in een *dergelijk* geval mocht verkeerem, doe dan *desgelijks*. Hoeveel appelen hebt gij? Ik heb *er* vier. *Er* zijn *er* wel meer, die zulke appelen zouden willen hebben.

Betrekkelijke.

[De bijv. afh. zin, die met het betr. voornw. begint, tusschen komma's!

77.

De krijgsman, — gisteren overleden is, had verscheidene wonden bekomen. Zijne vrouw, — hem met voorbeeldeloos geduld verpleegd had, was diep bedroefd. Zijn kind, — ook tegenwoordig was, is nog te jong om zijn groot verlies te beseffen. Zijne makkers, — veel van hem hielden, zullen hem de laatste eer bewijzen. De timmerman, — winkel afgebrand is, heeft daarbij veel schade geleden. De arme man, — ik gisteren nog werk verschaft, is vandaag weer broodeloos. De vrouw, — echtgenoot eene verre reis ondernomen heeft, is ontroostbaar. De gulden, — wij verloren hebben, is door uw broertje weergevonden. De werkvrouw, — mijne moeder haar loon betaalde, was zeer tevreden over de goede behandeling, — zij ondervonden had. Kent gij de dame, — wij

gisteren uit dien winkel zagen komen, en — mijn oom den arm aanbood? Het paard, — wij van morgen nog haver hebben gegeven, ligt nu dood op zijn stroo. Het huisje, — die arme vrouw bewoont, is hoogst bouwvallig. Kent gij de kinderen wel, — moeder voor kort overleden is? De postloopers, — ik het pakje met geld toevertrouwde, zijn er mede verdwenen. De keizer, van — gij spreekt is in den slag bij Sédan gevangen genomen. De naaister, bij — uwe moeder al haar werk liet maken, heeft haar handwerk neergelegd. De makelaar, door — wij van de zaak onderricht werden, was er zelf niet mede op de hoogte. Het kind, voor — gij dat verzoek doet, heeft mijne ondersteuning niet noodig. Het jongetje, achter — mijn neefje op school zit, kent zijne lessen altijd uitstekend.

78.

De goochelaar, bij — wij laatst eenen avond doorbrachten, is zeer handig. De zaak, bij — gij zooveel belang hebt, zal morgen beslist worden. De man, op — gij bouwt, is niet te vertrouwen. De grond, op — gij bouwt, is niet hecht. De vriend, aan — gij denkt, is niet ver meer van hier. De belediging, over — gij zoo vertoornd zijt, kan weder uitgewischt worden. Ik weet niet, — dien man scheelt. Kunt gij wel raden, over — hij mij eenen brief schreef? Het huis, van — ik hier den sleutel heb, wordt morgen verkocht. Daar is het gestolen horloge, door — men den dief op het spoor is gekomen. Dat is het, — mijn vader nog niet wist. Dat is het juist, over — ik u spreken wilde. Doe aan een ander

niet, — gij niet wilt, dat u geschie—. Laat komen, — wil, ik zal mij verdedigen. Hij heeft een ongeluk gehad, door — hij zijn rechter arm niet meer kan gebruiken. Daar is de postwagen, in — wij die vreemdsoortige reis gemaakt hebben.

Bijwoorden en bijv. naamw.

s of sch?

79.

Daag— moet men werken, des nacht— mag men slapen. Waarom hebt gij uwe daag— kleeven aan? Alle vrienden van mijnen vader komen hem wekelijk— een bezoek brengen. Bij dat wekelijk— bezoek wordt menige herinnering uit oude tijden opgerakeld. Al zijne pogingen waren vergeef—. Tevergeef— trachtte hij den minister tot andere gedachten te brengen. De tijd vliegt ra— voorbij. Met ra— schreden nadert het uur van vertrekken. Hij gaf mij zijdeling— te verstaan, dat ik hem daarmede eenen grooten dienst zou doen. Zulke zijdeling— wenken bevallen mij niet: ik heb liever, dat men open zijne meening zegt. Toen de bevelhebber zich recht— wendde, maakte het gansche regement eene recht— beweging. Ik heb hem steed— als een' broeder bemind. Die man is meer dorp— dan steed— in zijne manieren. De generaal komt jaarlijk— den toestand der vesting opnemen. Bij zijne jaarlijk— inspectie kijkt hij nauwkeurig toe, of alles in orde is. De soldaten marcheerden voorwaart—. Toen zij eene voorwaart— beweging maakten, trok de vijand terug. Bij dien onverhoed— aanval

verloor de vijand vele manschappen. Nog nooit was hij zoo onverhoed— aangevallen. De appels zijn schaar— van 't jaar. Deugd zal men bij dat bedorven volk schaar— vinden.

s of sch?

80.

Hij gaf mij een bit— antwoord. De punt van uw potlood is niet spit— genoeg. Hoe kunt gij toch zoo ontzettend dwaas— zijn? De vorst is war— van alle vleierij. Die jongen ziet er slordig uit; ik ben vie— van hem. Ik vind uwe manier van doen niet heel kie—. De radijs begint al voo— te worden. Hoe kunt ge om eene kleinigheid toch zoo boos— zijn? Dat gezegde was wel een beetje al te kra—. De fle— heeft eene flet— groene kleur. Een vos is vrij loo—. Hoe kunt ge de menschen toch zoo nor— bejegenen. Is uw schaat— gebroken? Gij moet uw trot— een weinig voor u houden. Als gij zoo trot— zijt, zult gij u niet veel vrienden maken. Hij komt nu niet meer: dat is gewi—. Die man is hier op een stroowi— komen aandrijven. Zijn gelaat werd paar— van woede. Hij was dan ook ontzettend bar— behandeld. Door deze stof loopen dwar— strepen.

Zijn de cursief gedrukte woorden bijw. of voorzetsels?

81.

Kom even *binnen!* Deze appelboom staat nog *binnen* de omheining van onzen tuin. De renbode reed in vliegenden galop de stad *door*. Zoodra hij *door* de poort was gekomen,

begon hij langzamer te rijden. De vogel vloog het bosch *uit*. *Uit* de zijkamer kwam het geluid van eene heerlijke vrouwenstem. Hij liep de gansche stad *af* en nog kon hij het gevraagde niet krijgen. Toen men *in* het boek gelezen had, vond men het mooier, dan men eerst had gedacht. De boekverkooper zag het boek maar even *in*.

Schrijft gij de woorden, waartusschen een streepje staat, aaneen of niet?

82.

De timmerman viel achter-over en brak zijn' nek. De jongen wierp de peren achter-over de schutting. Voor-op liep de burgemeester en voor-op den bok van het rijtuig zat de knecht van den notaris. Midden-in den tuin was een vijver. De fontein stond midden-in. Is dat uw boek? Dat kunt gij licht zien; want buiten-op staat mijn naam. Buiten-op het boek bevond zich het portret van den schrijver. Loop toch niet achter-uit, gekke jongen! Wilt gij voor-uit het huis gaan of achter-uit? Die luiaard komt altijd achter-aan. De leeuw heeft achter-aan zijnen staart een boeje haren.

Tot welke woordsoort behooren de cursief gedrukte woorden?

83.

Wilt gij mijnen broeder morgen bij u ontvangen? Ik verzeker u, *dat* hij *dan* niet komen kan. Geloofst gij, *dat* de

vrouw aan deze ziekte sterven zal? *Dat* geloof ik nu juist niet; maar het drankje, *dat* de dokter haar voorgeschreven heeft, doet wel zien, *dat* er gevaar bij is. De vos was slimmer *dan* de jager. *Een* booswicht kan geen gerust geweten hebben. Daar is er althans *een*, wiens geweten stellig niet zuiver is. Twee guldens kan ik u niet geven: *één* gulden heb ik nog wel. *Wiens* boek ligt daar op de tafel? De jongen, *wiens* boek verloren is, kan het terug bekomen. Weet gij wel, *wat* hij zeide? Nu, *wat* zei hij dan? Uw broeder is *wel* zoo groot als de mijne. Mijn oom was van morgen niet *wel*. Hij heeft niet *wel* gedaan met weg te loopen. Ik kan mijne kamer niet verlaten, *daar* mijne deur gesloten is. *Daar* heb ik nog niet gezocht. Kom *vrij* bij mij en wees maar even *vrij*, alsof ge tehuis waart. Gij zijt nooit vergenoegd, *maar* altijd ontevreden. Nu, ik heb ook *maar* het derde deel gekregen van hetgeen mij toekomt. De boeken, *welke* men hier verkoopt, deugen niet. *Welke* boeken moeten wij dan kopen? *Toen* de jongen binnenkwam, zag hij, dat zijn vader vertrokken was. *Toen* eerst begon hij berouw te gevoelen over zijne onvoorzichtigheid. Doe dat anders; doe het *zoo*, als ik het doe. *Zoo* gij gelukkig wilt leven, zorg voor uwe gezondheid. *Na* mij diep gegroet te hebben, vertrok de vreemdeling. Wij zagen hem nog lang *na*. Hij vertrok *na* mijnen vader. *Voor* ik tot u spreek, wil ik uw' naam weten. Mijn naam staat *voor* op de deur. Ik wil wel even binnen komen, ga gij maar *voor*.

Woordvorming.

84.

De hoog— van dezen berg is vrij aanzienlijk. Wij verwonderden ons over de groot— van de prachtige domkerk te Keulen. Bij zijnen dood moet de mensch afstand doen van alle aardsche groot— en heerlijk—. Tegen den avond begon eene frissche koel— te waaien. Uw vriend ontving ons wel goed, maar toch met eene zekere koel—, die ons niet weinig verbaasde. Zulk eene laag— zal een eerlijk man nooit begaan. Op de hoog— groeide weinig gras, maar in de laag— vonden wij eenen weelderigen plantengroei. De stil— van den knaap steekt sterk af bij de luidruchtig— van zijnen broeder. 't Was in de zaal zoo warm, dat verscheidene dames eene flauw— kregen. De lauw— en flauw— van dien laffen knaap maken, dat hij bij geen' zijner schoolmakers gezien is. Er heerscht op de straten van dat kleine stadje des avonds een volslagen duister—. De duister— van de taal van dien schrijver belet dikwijls het juiste begrip van hetgeen hij zeggen wil. Die man behoeft geene zware zorgen te koesteren: hij kan — de toekomst tegemoet gaan. Die slordige jongen draagt voor niets zorg: zelden zag ik een jongen, die zoo — was. Als ik u beleedigd heb, heb ik het gedaan, zonder het zelf te weten: ik heb het — gedaan. De drenkeling had zijn bewustzijn verloren. Men droeg hem — naar zijne woning. Die arme man is zijne zinnen geheel kwijt: hij is —; men zal hem wel naar het krankzinnigengesticht moeten brengen. Wat gij daar zegt, heeft volstrekt geen zin: het is volkomen —.

be.

85.

Als men met de handen, als het ware, gemakkelijk tot *bij* een zeker voorwerp *reiken* kan, kan men het gemakkelijk —. Die man is flauw gevallen; maar nu *komt* hij weer *bij*: hij — weer. Men heeft om dien polder een *dijk* gelegd: men heeft den polder —. Men heeft *palen*, *perken* om een rechtsgebied gezet, om het af te zonderen van het omringende land, men heeft het dus —, —. De Franken hebben Gallië met *volk* voorzien: ze hebben dat land —. Wat ik met de hand *grijpen* kan, ligt onder mijn bereik. Als een som in mijn rekenboek ook zoo onder het bereik van mijn verstand ligt, als ik ze, als 't ware, met mijn verstand *grijpen* kan, dan kan ik ze —. Als men op eenen weg *wandelt*, dan — men den weg. Een paard, waarop wij *rijden*, wordt door ons —. Een berg, waarop een reiziger is *geklommen*, is door dien reiziger —. Die jongen *weent*, omdat zijne ouders gestorven zijn: hij — zijne ouders. Gij moet geene *krassen* maken op uwe lei: gij moet uwe lei niet —. De dieven hebben den reiziger zijn geld *ontstolen*: zij hebben hem —.

ont.

86.

Een paard, dat op den loop gaat, houdt men tegen. Een les, die ik pas geleerd heb, wil mij ook 't hoofd weer uit;

maar ik *houd* haar tegen: ik — haar. Uw broeder is mij *tegen*, *tegemoet* gekomen: ik heb uwen broeder —. De grijsaard nam zijn hoed af, maakte zijn hoofd *bloot*: hij — zich het hoofd. Men nam van den brief de *zegels* af: men — den brief. Men heeft de vesting van hare wallen, van haren *mantel* ontdaan: men heeft dus de vesting —. Alva liet Egmond van het *hoofd* berooven: hij liet hem —. De mogendheden overwonnen Napoleon en zetten hem van den Franschen *troon* af: zij — hem. Dat volk is door allerlei ondeugden van zijnen vroegeren goeden *aard* afgeweken: het is —. De lucifer begint spoedig te *branden*: hij — spoedig. De herfst berooft de boomen van hunne *bladeren*: hij — ze. Pas op, die brandstof zal zoo beginnen te *vlammen*: zij zal zoo —. Die hond slaapt; roer hem niet aan; want dan wordt hij *wakker*, dan — hij.

ver.

87.

Vroeger heb ik *leeren* dansen; maar nu kan ik het niet meer: ik ben het geheel —. Zou ik dien booswicht *achten*? Ik *acht* hem geen zier; integendeel ik — hem. Die slechte vrienden hebben den knaap van den rechten weg af *geleid*: ze hebben hem —. Hoe kan ik zoo dom zijn; driemaal heb ik die som *nagerekend* en telkens heb ik verkeerd *gerekend*: ik heb mij telkens —. De boer *jaagt* de menschen van zijn *kand*: hij — ze. Men heeft dien man uit zijn vaderland *gebannen*: men heeft hem —. De vijand werd uit zijne ver-

sterkingen *gedreven*: men heeft den vijand —. Dezen morgen heb ik veel te lang *geslapen*: ik heb mij —. Ik ga een ander *kleed* aantrekken: ik ga mij even —. Met Mei zijn wij van *huis* veranderd: wij zijn —. Is die pen niet goed? *Maak* ze dan anders: — ze. Door hun slecht gedrag zijn deze menschen *arm* geworden: ze zijn totaal —. Hij heeft zich *rijk* gemaakt met het goed van een ander: hij heeft zich onrechtvaardig —. De zieke moet van avond nog op een ander *bed* gebracht worden: hij moet nog — worden. Dat huis is door den *brand* vernield: het is —. Door *spelen* is hij al zijn geld kwijt geraakt: hij heeft al zijn geld —.

’t Aaneenschrijven van woorden.

DICTEE.

Bespreking van de verschillende gevallen!

88.

In onze school zitten *vier en vijftig* kinderen. Ik ken eene school, waar er meer dan *driehonderd* zijn. *Twee duizend* soldaten trokken in het holle van den nacht de rivier over. Kunt gij het volgende getal wel schrijven? *Twee en twintig* miljoen *driehonderd duizend zeventien* en *zeventig*. Mijn broeder houdt veel van *schaatsenrijden*. Toen deze jongens verleden winter *schaatsen reden*, brak plotseling het ijs. Een professor is een *Hooggeleerde* Heer, een burgemeester een *Edelachtbare* Heer, een edelman een *Hoogwelgeboren* Heer. Ik kwam *onderweg* eenen *blindeman* tegen. Die *blinde man* vroeg mij om

eene aalmoes. Wij hebben onze les vandaag *opnieuw* geleerd. Met een vreeselijk geraas stoven de verschrikte dieren *uiteen*. Ik heb dat nieuws *voor zeker* hooren vertellen. Gij weet *voorzeker* wel, dat Napoleon op St. Helena gestorven is? Hij komt hier iederen dag terug. Ik heb het hem *desniettegenstaande* streng verboden. Lang *na dat* die man van zijne ziekte hersteld was, kon hij nog steeds voelen, dat hij zeer zwak bleef. *Nadat* de vijand afgetrokken was, bezett'en de onzen de stad.

Koppelteeken.

90.

Dit wordt gebruikt:

1. In titels, waarin beide of één van beide deelen basterdwoorden zijn.
2. In samenstellingen, waarin het eerste lid alleen betrekking heeft op 't eerste deel van het tweede lid.
3. Bij lange en ongewone verbindingen.
4. Soms doet het den dienst van het voegw. en.

Zet het koppelteeken, waar het noodig is.

De raadpensionaris Jan De Witt heeft aan ons vaderland gewichtige diensten bewezen. Zijn oom is luitenantkolonel en zijn neef generaalmajoor. De Lievevrouwenkerk te Antwerpen prijkt met eenen fraaien toren. 'sGravenhage is de residentie van onzen koning. Die fabrikant heeft in ons dorp eene zijdenkousenfabriek opgericht. De knecht van onzen buurman is aan een dollehondsbeet overleden. Als gouverneurgeneraal van Oostindië heeft Jan Pietersz. Koen zich eenen beroemden

naam verworven. In den Franschduitschen oorlog zijn vrij wat soldaten gesneuveld. De Engelschamerikaansche telegraafkabel brengt in korten tijd berichten over den Atlantischen oceaen. Van Haarlem rijdt men langs den ijzerenspoorweg naar Amsterdam. Die oude vrouw hield vroeger een kleinkinderschooltje. Groeien hier aan de sloot ook vergeetmijnietjes? Die knaap is een ware springin'tveld. Een meisje, dat niets kan verdragen noemt men weleens een kruidjeroermijniet. Ik ken ook een plantje, dat den naam draagt van hoelangerhoeliever.

Hoofdletters.

90.

Men schrijft nog met een hoofdletter:

1. De namen van maanden en van week- en feestdagen.
2. De gemeene zelfst. nw., die in een of ander opzicht als eigennamen gebruikt worden.
3. In 't algemeen de woorden, die de schrijver opzettelijk wil aanwijzen of onderscheiden.
4. Ieder hoofdwoord in titels.

Plaats de hoofdletters!

dood van willem den zwijger.

op dinsdag den 10^{en} juli, omstreeks half één, begaf zich de prins naar de eetzaal. willem de zwijger was dien dag zeer eenvoudig gekleed. hij droeg een hoed, zooals de geuzen in den eersten tijd van den opstand tegen spanje gedragen hadden. een ruime mantel van grijs, frisch laken voltooide

zijn kleedij. geraerts verscheen aan de deur van de zaal en vroeg om een paspoort. de prinses, door het ontstelde voorkomen van den man getroffen, vroeg met bezorgdheid, wie toch die vreemde man was. op oranje echter had geraerts voorkomen niet den minsten indruk gemaakt. hij was aan tafel opgeruimd als gewoonlijk en sprak druk met den burgemeester van leeuwarden, zijn' gast. toen de prins na den maaltijd uit de eetzaal kwam, schoot de booswicht een pistool op hem af. drie kogels doorboorden den prins. zoodra hij zich gekwetst gevoelde, riep hij in het fransch: „o god! wees mijne ziel genadig! zijn stalmeester jacob van maldere had hem in zijne armen opgevangen.”

komt u met sint nicolaas bij ons logeeren, mevrouw? ja, mijnheer, bij leven en welzijn hoop ik u dan een bezoek te brengen. de hooge raad heeft den man veroordeeld tot betaling van de kosten. de koning brengt een deel van het jaar door op zijn lustslot het loo. weledelgestrenge heer! mag ik zoo vrij zijn, u uit naam van den burgemeester met dit verzoek lastig te vallen?

nooit verjaard.

al leg je water honderd jaar
op vaten . . . 't wordt toch nooit geen wijn! —
geen onrecht, dat ooit recht zal zijn,
hoe oud of 't ook van datum waar.

(Hetje.)

Interpunctie.

91.

1. Tusschen komma's staat de naam van den aangesproken persoon.
2. Een afhankelijke zin staat tusschen komma's, als hij tusschenzin is.
3. Begint de afh. zin den zin, dan staat er een komma achter; komt de afh. zin na den hoofdzin, dan staat er een komma voor.
4. De komma wordt wel gebruikt, waar de duidelijkheid er door bevorderd kan worden.
5. Voor en en of staat doorgaans geen komma.

Een puntkomma wordt o.a. gebruikt:

1. Tusschen twee zinnen, waartusschen het verband niet nauw genoeg is, om er een komma te plaatsen en die toch te nauw met elkander in verband staan, om ze door een punt te scheiden.
2. Tusschen gelijkgeordende zinnen, als deze nog al lang zijn, of als de deelen ervan zelve weer door komma's gescheiden zijn.

Plaats de teekens!

Neen mijn vriend ik geloof stellig dat gij u vergist tulpen rozen en anjelieren groeien wel in dezen tuin maar stokrozen heb ik er nooit gezien als gij fraaie stokrozen wilt zien bloeien moet gij naar onzen tuinman gaan.

De krijgsbenden die bestemd waren om de Nederlanders voor hunne ongehoorzaamheid te tuchtigen werden aangevoerd door den hertog van Alva.

Napoleon I was een man die zich door zijne bekwaamheden welke niet gering waren eenen weg baande tot den Franschen

troon die toen hij eenmaal op dien troon zat geene moeite ontzag om zijne macht te vestigen die het gebied van Frankrijk dat toch al zeer aanzienlijk was nog steeds meer uitbreidde en die eindelijk toen hij ook zijnen invloed in Rusland wilde doen gelden leerde inzien dat hij niet onoverwinnelijk was.

Wij hebben geen geld zoodat wij onze reis tot later moeten uitstellen.

Wij hebben geen geld daarom moeten wij onze reis tot later uitstellen.

Dien man ken ik niet zijn' broeder.

Dien man ken ik niet zijn' broeder wel.

Uw oom krijgt de helft van het geld niet zijn broeder moet de helft hebben de andere helft geeft gij de oudste zuster van uwen oom niet de jongste zal het ontvangen.

Afbreken van woorden.

92.

1. Bij 't afbreken komt de uitgang aard altijd afzonderlijk te staan. (Merk op: vein-zaard).
2. Bij afgeleide woorden worden vóór- en achtervoegsels afgescheiden. (N.B. naas-te, bes-te).
3. De achtervoegsels er, ier, aar, ig, nemen den voorafgaanden medeklinker mee.

Verdeel in lettergrepen!

Uwe oudste zuster is eene voortreffelijke zangster. Gij wilt altijd het fraaiste en het beste: gij moet niet te veel eischen.

Die jongen vermaakte zijne makkers met allerlei aapachtige grimassen. Die lafaard heeft nog nooit een geweer in handen gehad. Uw makker is een wreedaard, een eerste dierenkweller. Zelfs de armsten uit het land brachten hun penningske ten offer, om den algemeenen nood, die door de overstroming ontstaan was, te lenigen. Een verrader wees den vijand den weg. In het donkere gewelf brandden verscheidene toortsen. Men moet zijne naasten liefhebben als zichzelf. Mijn oom leeft sedert eenige jaren als een ambteloos burger op zijn landgoed. Gij kunt er wel mede schertsen; maar die koortsen, waaraan mijn broeder lijdt, zijn nogal gevaarlijk. Angstig zag de jongen rond, of niemand hem hulp kon verleenen in dit ernstig gevaar. De bloemen, met dauw besprenkeld, glinsteren in de eerste stralen der opkomende zon. De grijsaard, die de waarheid beminde, kon geene achtting koesteren voor zulk een veinzaard.

Spelling.

93.

De heldere ee is scherp in woorden, waarin ze afwisselt met ei. Omgekeerd schrijft men in woorden, waarin deze laatste klank afwisselt met ee, geen ij, maar ei. Men schrijft ook ei, waar die klank met ag of eg afwisselt.

De br-de hoofdstraten van die st-den st-ken zonderling af bij de smalle st-gen, die men in de achterbuurten vindt. De leer van Mohammed heeft zich over een groot deel van

Azië verbr-d. Men is begonnen met het kanaal te verbr-den. Gij moet nooit bew-ren, dat kl-ne zaken onbet-kenend zijn. Wat heeft uw vader gez-d? Hij z-de altijd, dat uit kl-ne oorzaken groote gevolgen kunnen voortkomen. Waar heeft uw broeder dat boek heengel-d? Verwacht gij nog h-l van dat nieuwe geneesmiddel? Zou de dokter uwe wonden kunnen h-len? De m-d maakt den vloer schoon met eene dw-l. Hij stemde ger-delijk toe in alles, wat wij van hem vroegen.

ee of e?

94.

De lange sl-pen van de japons der dames sl-pen over den grond. De bandieten kn-velen den armen man en sl-pen hem m-de naar hunne schuilplaats. Zeeën en m-ren zijn bevolkt met allerlei schepselen. In den oorlog moet ieder soldaat zich dapper verw-ren. Het water doet de hechtste rotsen verw-ren. Men was b-zig den v-gen strijder het klamme zweet van het voorhoofd te v-gen. De muur werd geschraagd door verscheidene st-vige b-ren. De mannetjes der varkens h-ten b-ren. In de Poolstr-ken l-ven robben en ijsb-ren. De arme zondaar vroeg den vorst d-moedig om vergiffenis. Kleine kinderen kunnen de zorg hunner ouders niet ontb-ren. Die man is aan de t-ring bezw-ken. Hoe kunt gij toch zoo met die verzen dw-pen? Zóó schoon vind ik ze niet. God behoedt ons, niets kan ons d-ren. De zuurd-sem doortrekt het beslag. Hoe kunt gij zulk eene dwaasheid bew-ren?

oo of o?

95.

Die onn-zele bloed gelooft alles, wat men hem wijsmaakt. Die man ziet er maar p-vertjes uit. Het l-ver ritselde en eene slang stak haren giftigen kop door het gebladerte. Op tr-nen zetelt niet altijd het geluk: zij, die kr-nen dragen, zijn ook menschen. Men behoeft niet te vragen, of die knaap gezond is; zijne bl-zende k-nen zeggen het duidelijk genoeg. De overwinnende vijand liet een h-nend gelach h-ren. Gij moet het vuur een weinig opp-ken. Windh-zen komen in die streken veelvuldig voor. De wonden begonnen zich langzamerhand met r-ven te bedekken. R-ven, branden en moorden was het dagelijksch werk van die woeste krijgsbenden. Waarom hebt gij u door dien verleider laten meetr-nen? De zoogdieren z-gen hunne jongen. Gretig z-gen de bloempjes den verschen morgendauw in. De k-ren van die kerken bevatten vele schoonheden. Vroeger groeide op Sicilië veel k-ren.

ij of ei?

96.

Wij moeten al onze zorgen w-den aan den arb-d, die ons is toevertrouwd. De herder zal zijne schapen w-den. De turfdrager vl-de de turf netjes in een hoekje van den zolder. Ik houd niet van menschen, die altijd streelen en vl-en. De

jeugd trok zingend naar buiten en verm—de zich in de schoone natuur. Dien st—len berg hebben maar w—nigen beklommen. Aan den st—l herkent men dikwijls den schr—ver. Zelfs de verstandigste menschen kunnen f—len begaan. De knecht was gedost in eene schitterende livr—. De herder blies een vroolijk deuntje op zijne schalm—. Het was eene zware karw—, die wij te verrichten hadden. Men begint tegenwoordig in deze streken karw—zaad te verbouwen. De dame maakte eene sierlijke n—ging, voor zij het vertrek verliet; maar de gastvrouw scheen volstrekt geene n—ging te hebben, die beleefdheid te beantwoorden. Onze werkvrouw heeft de f—t in haren duim. Het is een f—t, dat niet te ontkennen is. De baarden van den walvisch leveren ons het nuttige bal—n. De st—ger brak en de arme timmerman viel op den grond. Hij had zijnen b—tel nog in de hand.

au of ou ?

97.

Aan l—w water zal men zich niet licht branden. Mijn jas is te n—w. De moedwillige jongen gaf den armen man eenen d—w. 's Morgens glinstert alles in den d—w. Kom eens g—w hier, mijn jongen! Vroeger was ons land verdeeld in g—wen of landschappen. Denk maar aan den naam Hene-g—wen. Kronkelend steeg de rook uit de sch—w. De k—w zat op het kruis van den toren, de vink zat in de k—w. Hij was bl—w van de k—. R—w vleesch eet men bij ons niet.

Waarom is uw oom in den r-w? Met eenen r-wen vloek wierp de booswicht zich op zijn slachtoffer. Als het z-t vergeten is, smaakt het eten fl-w. De p-w pronkt met zijnen schoonen staart.

DICTEE.

98.

's Morgens gebruik ik een *kadetje* met een glas versche melk. De broeder van mijn' vriend wordt officier: hij is *cadet* te Breda. Zijn oom is *doctor* in de letteren. De *dokter* heeft den *patient* rust voorgeschreven. Van avond wordt in de *komedie* eene nieuwe *comodie* opgevoerd. Ieder *kwartaal* ontvangt deze ambtenaar zijn *traktement*. Heeft die man een groot *kapitaal* in *effecten* belegd? Ontvang mijne hartelijke *felicitatie*. Eene schuldbekentenis wordt ook wel *obligatie* genoemd. Den avond vóór het *concert* houdt men nog eene algemeene *repetitie*. De *politie* heeft zich van den dief meester gemaakt. Die *poëet* heeft schoone verzen vervaardigd. De *recruten* moeten eerst de *exercitie* leeren.

DICTEE.

99.

De *verwer* heeft dit beschoot met eene verkeerde *verf* bestreken. Hij moet het nog eens *verven*. Is de stokvisch al goed *murw*? Waarom bestrijkt de naaister haren draad met *was*? Als de draad *gewast* is, is hij veel sterker. Heeft de waschvrouw de *wasch* al aan kant gedaan? De wilde zwaaide zijne geweldige

knots in het rond. Wij hoorden het loover *ritselen*. Een kapi-
 tein bij de cavalerie heet *ritmeester*. De storm schudde de
gebinten van het gebouw. Maak den *bout* warm in het vuur.
 Waarom spreekt gij zoo *boud*? Bedaar uwe driften wat, mijn
 jongen! *Rattenkruit* is een zwaar vergif; voor die ziekte is
 geen *kruid gewassen*. Op de munt vindt gij de *beeltenis* van
 den koning. Waarom wilt gij den armen man niet bij u
ontvangen? *Ontferm* u zijner! De Deensche *dog* van mijnen
 buurman is een gevaarlijk beest; *doch* mij heeft hij *nog* nooit
 kwaad gedaan; *noch* mij, *noch* mijnen broeder. Het kwam
 weldra uit, dat onze meid eene gevaarlijke *dievegge* was.
 De oogen van de kat *fonkelen* in de duisternis. Het vuur
 knettert en *vonkelt*, dat het een lust is. Twintig lange jaren
 zwaaide die dwingeland zijnen *schepter* over zijne arme onder-
 danen. In zijne *jonkheid* moet men zijnen tijd goed besteden.

DICTEE.

100.

Zijne handelwijze kan den *toets* der eerlijkheid niet doorstaan.
 De brandende *toorts* verlichtte het akelige gewelf. Langs de
 wanden *gutste* het water in stroomen naar beneden. Een *heir-*
leger van vleermuizen fladderde om ons hoofd. Die *juffrouw*
 heeft twee lieve hondjes. Die malle jongen is *trotsch*, omdat
 zijn vader een *jonkheer* is. Bij *ontstentenis* van mannelijk *oir*
 wordt de koning door een vrouwelijke bloedverwant opgevolgd.
 Die kunstenmaker is een stevig en *geveleesd* man. Men heeft
 den mi *adiger* gisteren *gevonnisd*. In ons land vindt men

allerlei godsdienstige *gezindten* Ga nooit eene *verbintenis* aan met slechte menschen. De golven *druischten* met geweld tegen het strand aan. Zulk een' zwaren last kan die zwakke vrouw niet *torsen*. Hoeveel geld hebt gij *samen*? Alles *te zamen* genomen bezitten wij driehonderd gulden. De *rosse* stralen der ondergaande zon verlichtten de eenzame *rotsen*. Ootmoedig kwam de smeekeling nader om zijn verzoek voor te dragen. Kunt gij mij *thans* het bedrag van die rekening opgeven? Ik geloof het wel: ik heb het *althans* in mijn zakboekje opgeteekend. Ik zou *nochtans* niet durven beloven, dat ik u het juiste bedrag kan zeggen.

v

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40

